Doelen voor **Rotterdamse doeners**

Voluntary Local Review

De Sustainable Development Goals in Rotterdam 2023

Gemeente Rotterdam

Erasmusbrug

Al sinds 1996 is de Erasmusbrug, vernoemd naar de beroemde in Rotterdam geboren humanist Desiderius Erasmus, het stadsicoon dat staat voor 'de kracht van Rotterdam'. De brug is niet alleen een belangrijke verbinding over de Maas geworden tussen de noord- en zuidzijde van de stad.

De Erasmusbrug staat ook symbool voor de stad Rotterdam. Architect Ben van Berkel "Ik wilde iets maken waar iedereen naar zou wijzen, waar mensen blij van zouden worden om er overheen te gaan." De Rotterdammers hebben de brug een elegante bijnaam gegeven: de Zwaan. De Zwaan is vaak het centrum voor evenementen zoals de Rotterdam Marathon, het jaarlijkse stadsvuurwerk met oud en nieuw, demonstraties, shows en optochten. De brug, ook hier op de cover, is het visitekaartje van de stad en zeer waarschijnlijk het meest gefotografeerde icoon van de Maasstad.

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Inleiding	5
Aanpak en proces	6
Het Rotterdamse verhaal van toen naar nu	8
Rotterdamse opgaven	12
SDG 1: Geen armoede & SDG 2:Geen honger	16
In de stad: Stichting niet graag een lege maag	18
SDG 3: Goede gezondheid en welzijn	20
SDG 4: Kwaliteitsonderwijs	22
In de stad: Kwaliteitsonderwijs	24
SDG 6: Schoon water en sanitair	26
SDG 7: Betaalbare en duurzame energie	27
In de stad: Heilige Boontjes	30
SDG 8: Waardig werk en economische groei	32
SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur	36
In de stad: Zero Emissie Stadslogistiek	38
SDG 5: Gendergelijkheid & SDG 10: Ongelijkheid verminderen	40
In de stad: Mooi, Mooier, Middelland	44
SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen	46
SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie	50
In de stad : Verantwoorde consumptie en productie	52
SDG 13: Klimaatactie	54
SDG 14: Leven in het water	58
SDG 15: Leven op het land	60
In de stad: Het Nationaal Programma Rotterdam Zuid	64
SDG 16: Vrede, justitie en sterke publieke diensten	66
SDG 17: Partnerschap om de doelen te bereiken	70
Nawoord	72
Conclusie	73
Referentielijst	74
Colofon	79

Voorwoord

Rotterdam is een prachtige, levendige en bruisende stad. Rotterdam is een stad van doeners. De kreet luidt dan ook niet voor niets: 'niet lullen maar poetsen'. Rotterdam loopt voorop als het gaat om innovatie op allerlei terreinen. Tegelijkertijd kent de stad ook grote uitdagingen. De leefbaarheid en veiligheid in de stad blijven een belangrijk aandachtspunt maar ook armoede en klimaat zijn grote opgaven. We willen dat Rotterdam een prettig leefbare stad is voor iedereen, nu en in de toekomst.

Om de grote opgaven aan te pakken moeten we als gemeente samenwerken waar dat kan. Want samen staan we sterker. Alles wat daarbij helpt is welkom, zoals de Sustainable Development Goals.

Die nemen we niet klakkeloos over, maar hebben we vertaald naar de Rotterdamse situatie zodat we ze hier kunnen gebruiken op een manier die ons helpt. Het gaat ons om de Rotterdamse context, we willen nu doen wat nodig is om ervoor te zorgen dat de stad die prettige leefbare plek blijft, nu en over tien jaar.

Deze rapportage helpt daarbij. Op deze manier kunnen we de doelen waar dat nuttig is gebruiken voor samenwerkingsverbanden en business cases.

Maarten Struijvenberg

Wethouder Financiën, Organisatie, Dienstverlening en Grote Projecten

Inleiding

In Rotterdam werken we aan de Sustainable Development Goals (SDG's) om de brede welvaart in de stad te versterken. Brede welvaart is het behouden en verbeteren van de kwaliteit van leven waarbij rekening wordt gehouden met de maatschappij, de biosfeer en de economie. De SDG's met zijn zeventien doelen vormen hiervoor een kompas.

In deze eerste Voluntary Local Review (VLR) laten we zien hoe we dat doen. De SDG's, ook wel Duurzame ontwikkelingsdoelen of Global Goals genoemd, zijn zeventien doelen die door de Verenigde Naties zijn opgesteld. De doelen lopen van 2015 tot 2030 en volgen daarmee de Millenniumdoelen - die liepen van 2000 tot 2015 - op. De SDG's gaan over armoede, onderwijs, werk, infrastructuur, klimaat en meer. Ze vormen een wereldwijd kompas voor iedereen om te doen wat nodig is om de wereld socialer, welvarender en meer toekomstbestendig te maken. Zo ook voor Rotterdam als internationale stad met grote opgaven.

De Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) stelde in haar rapport 'Doelen voor Doeners' (juli 2021) dat de meerwaarde van de SDG's ligt in het gebruiken van de SDG's als gemeenschappelijke taal, kader en koers. Juist ook met partners in de stad, de Rotterdammers, in het land en in de EU. Dit helpt om opgavegericht en integraal te werken en nieuwe partnerschappen aan te gaan en bestaande te verstevigen.

Voor u ligt de eerste Voluntary Local Review (VLR) van de stad Rotterdam die door de gemeentelijke organisatie is opgesteld. De VLR laat lokaal de voortgang zien op het behalen van de Sustainable Development Goals. Wereldwijd hebben vele gemeenten, zoals Buenos Aires, Bristol, Gent en Amsterdam een VLR gepubliceerd. De Vereniging Nederlandse Gemeenten en het ministerie van Buitenlandse Zaken hebben een 'subnational' en 'national' review opgesteld.

De historie van Rotterdam, de wederopbouw na het grote bombardement in de Tweede Wereldoorlog, heeft de basis gelegd voor het huidige, moderne Rotterdam. Met innovatie en ondernemerschap als kenmerken van de Rotterdamse mentaliteit en haar veerkrachtige bewoners. Dat is een mooie uitgangspositie om de uitdaging aan te gaan om de SDG's te bereiken. Tegelijkertijd staat Rotterdam voor een aantal grote opgaven. Denk bijvoorbeeld aan de energietransitie, de armoede, de tekorten op de arbeidsmarkt en de betaalbaarheid van woningen.

Het bijzondere aan Rotterdam is dat de stad daar steeds daadkrachtig op reageert. De handen gaan uit de mouwen én we slaan die handen ineen. Niet voor niets loopt al ruim 10 jaar het Nationaal Programma Rotterdam Zuid. In gemeenschappelijkheid werken we daar aan kansengelijkheid, kwaliteit van het onderwijs, beschikbaarheid van woningen en banen voor de bewoners van Rotterdam Zuid. Op dezelfde manier pakt Rotterdam ook andere grote opgaven daadkrachtig op.

Leeswijzer

In deze VLR wordt eerst het verhaal van Rotterdam verteld: het ontstaan, karakter en DNA van de stad. Vervolgens worden de uitdagingen voor de stad en haar bewoners geschetst aan de hand van de aanpak van het huidige college (2022-2026). Daarna geven we voor de 17 duurzame ontwikkelingsdoelen kort en bondig inzicht in de Rotterdamse situatie aan de hand van een beperkte set indicatoren, meetbare begrippen aan de hand waarvan iets kan worden gezegd over waar we staan ten opzichte van het SDG doel. Waar dit helpt voor het inzicht is een vergelijking in de tijd of met de G4 gemaakt. Daarnaast beschrijven we de gemeentelijke ambitie en de aanpak op hoofdlijnen. Met een aantal inspirerende initiatieven uit de stad wordt de aanpak bij verschillende SDG's concreet gemaakt. Deze initiatieven laten zien hoe Rotterdammers, Rotterdamse ondernemers en Rotterdamse organisaties de handen ineenslaan en bijdragen aan de ontwikkeling van een duurzame en toekomstbestendige stad.

Aanpak en proces

Dit rapport is een product van de gemeente Rotterdam dat invulling geeft aan de keuze om Global Goals Gemeente te worden door aan te sluiten bij de SDG campagne 'Gemeenten 4 Global Goals' van de Vereniging Nederlandse Gemeenten. Bij het maken van dit rapport hebben we gekeken naar de verschillende SDG-gerelateerde handleidingen, zoals de VNG Handreiking 'Global Goals in het gemeentelijk beleid', het 'European Handbook for SDG Voluntary Local Reviews' van de Europese Commissie, maar ook naar SDG-rapportages gemaakt door andere steden.
Vanuit de gehele breedte van de gemeentelijke organisatie is meegedacht en meegewerkt aan dit rapport. Dit rapport is voor ons als gemeentelijke organisatie een eerste stap in het werken met de SDG's.

Dit rapport geeft aan hoe we als Rotterdam ervoor staan om de Sustainable Development Goals te halen.

Per doel worden de volgende aspecten beschreven:

- Rotterdamse situatie: een beschrijving van de context waarbinnen de SDG wordt bekeken. De ontwikkeling van de stad en de identiteit van Rotterdammers wordt hier ook in mee genomen. Zo vertalen we de SDG's naar het Rotterdamse;
- Indicatoren: cijfers van meetbare begrippen zoals 'aantal huishoudens met een schuld' of 'energielabels van de woningvoorraad' geven inzicht in wat de Rotterdamse situatie concreet betekent;
- Ambitie: welke concrete doelstellingen zijn afgesproken of worden overgenomen vanuit landelijk of Europees vastgesteld beleid;
- De (gemeentelijke) aanpak: dit onderdeel geeft inzicht in de specifieke en concrete aanpak van de gemeente om verandering te bewerkstelligen op de SDG's. Dit is niet uitputtend.

Indicatoren

De indicatoren - de grafieken en tabellen - zijn een belangrijk onderdeel van dit rapport, ze geven een objectief en meetbaar beeld van hoe het ervoor staat in Rotterdam. Dit is de eerste editie van een Rotterdamse rapport op de SDG's. Het geeft een startbeeld.
Deze exercitie kan in de toekomst mogelijk worden herhaald, zo kunnen we de voortgang op het behalen van de SDG's inzichtelijk maken. Daarnaast biedt het maken van een vervolgrapportage kansen om deze samen met de stad te maken. Door samen te werken met kennisinstellingen en informatie op te halen bij Rotterdammers en Rotterdamse ondernemers zou het een rapport kunnen zijn van de stad, voor de stad.
De indicatoren zijn gekozen in samenwerking met betrokken beleidsadviseurs van de afdeling Onderzoek en Business Intelligence en met behulp van de set SDG-indicatoren op waarstaatjegemeente.nl, een product van de Vereniging Nederlandse Gemeenten. Daarnaast zijn er indicatoren opgenomen waar de gemeente al lange tijd mee werkt, zoals die uit de Staat van de Stad, de wijkprofielen en cijfers uit de Omnibusenquête.

Niet elke indicator is op hetzelfde niveau uit te splitsen. We proberen voor SDG's een beeld te geven van de mogelijke verschillen binnen Rotterdam op wijkniveau maar ook hoe Rotterdam ervoor staat vergeleken met de rest van Nederland. Hiervoor is voor het niveau G4 gekozen (de 4 grote gemeenten: Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam). Deze grootstedelijke gemeenten zijn het meest vergelijkbaar. Daarnaast kijken we ook naar de metingen over de tijd. Hiervoor is, voor zover de gegevens beschikbaar zijn, een periode gekozen van 2015 tot nu, met 2015 als het startjaar van de duurzame ontwikkelingsdoelen.

De indicatoren hebben verschillende bronnen, zoals het Centraal Bureau voor Statistiek, maar bevat ook eigen cijfers van de gemeente. Alle gebruikte data zijn in principe publiekelijk toegankelijk of opvraagbaar.

In de stad

Het behalen van de duurzame ontwikkelingsdoelen hangt niet alleen af van de inzet van de gemeente of de overheid. Doel 17 - partnerschap om doelstellingen te bereiken - zien we als het doel dat aan de basis ligt van het behalen van de andere doelen. Lokale en mondiale partnerschappen zijn nodig om duurzame ontwikkeling mogelijk te maken. Dit rapport dient als een uitnodiging om samenwerking in de stad te versterken. Daarom schenken we ook aandacht aan wat nu al in de stad gebeurt.

Deze voorbeelden laten zien hoe Rotterdammers, Rotterdamse ondernemers en organisaties zich elk op hun eigen manier inzetten voor de stad van de toekomst. Werken aan de SDG's gebeurt niet door een enkele partij of op een manier. Iedereen kan bijdragen.

De voorbeelden zijn een selectie van wat er in Rotterdam gebeurt. Ze weerspiegelen elk op hun eigen manier de stad, in zijn rauwheid, of met de innovatie of het lef dat getoond wordt. We zijn ons ervan bewust dat we met deze voorbeelden lang niet compleet kunnen zijn. Er gebeurt ontzettend veel in de stad. Door de beperkte ruimte in dit rapport kunnen we helaas maar enkele voorbeelden opnemen. Maar vast staat: voor het behalen van de Rotterdamse SDG's zijn we afhankelijk van alle partijen in de stad.

Het Rotterdamse verhaal van toen naar nu

We nemen je graag mee in het verhaal van Rotterdam, van toen naar nu. Van het mozaïek van dorpen, de industrialisering en immigratie tot aan de wereldstad die Rotterdam vandaag de dag is en de opgaven waar de stad en haar inwoners en ondernemers nu voor staan. Voor een uitgebreide beschrijving van het Verhaal van Rotterdam kun je meer lezen in de Omgevingsvisie Rotterdam 'De Veranderstad. Werken aan een wereldstad voor iedereen.'

Een verbonden mozaïek

De geschiedenis van Rotterdam begint rond 1270 als op de pas aangelegde dam in het riviertje de Rotte een klein vissersdorp ontstaat. Na de voltooiing van de Nieuwe Waterweg in 1872 maakt Rotterdam een periode van onstuimige groei door: het aantal inwoners stijgt fors, maar ook het grondgebied breidt zich uit. Aangrenzende dorpsgemeenschappen zoals Hillegersberg, Overschie, Schiebroek, Kralingen, Charlois en IJsselmonde worden door de oprukkende verstedelijking bij Rotterdam getrokken. Zo ontstaat een 'stad van vele dorpen'.

Rotterdam kent een aantal 'vrijliggende kernen'. Dit waren zelfstandige gemeenten, die in de 20e eeuw bij Rotterdam zijn gevoegd. Ze liggen op afstand van de Rotterdamse binnenstad. Dit waren onder meer kleine havendorpen met van oudsher bewoners die in de haven en industrie werkten.

De Rotterdamse vrijliggende kernen

Kern	Inwoners	Oppervlakte
Hoogvliet	34.948 inwoners	9,8 km2
Hoek van Holland	10.200 inwoners	14,1 km2
Rozenburg	12.515 inwoners	6,5 km2
Pernis	4.850 inwoners	1,6 km2
Heijplaat	1.395 inwoners	41 km2

Rotterdam rond 1340, toen de stad stadsrechten kreeg

Rotterdam en omliggende landerijen rond 1784

Na de Tweede Wereldoorlog en het verwoestende bombardement op de stad beleeft Rotterdam een nieuwe periode van groei. In deze jaren is de werkloosheid laag, bedrijven hebben moeite met het vinden van arbeidskrachten, met name voor zwaar en vuil fysiek werk. De Nederlandse overheid trekt daarom vanaf de jaren '60 gastarbeiders aan uit andere landen, zoals Spanje, Portugal en Italië en daarna Marokko en Turkije. Zij vestigen zich blijvend in de stad waarna vaak ook hun familie volgt. Daarnaast wonen er in Rotterdam ook relatief grote gemeenschappen uit Kaapverdië en de Nederlandse Antillen.

Vanaf de jaren '70 gaat het slechter met de stad. De binnenstad en vooroorlogse wijken verloederen en mensen die het kunnen betalen verhuizen naar nieuwe groeikernen, zoals omliggende steden Spijkenisse, Barendrecht en Hellevoetsluis. Armoede is aan de orde van de dag.

Ook na 2000 trekt Rotterdam groepen arbeids-migranten aan. In 2020 heeft 52,3% van de Rotterdammers een migratieachtergrond. Dit cijfer illustreert de diversiteit in herkomst van de stad, die zowel positieve als minder positieve gevolgen heeft. De stad is divers en kleurrijk, wat onder meer de levendigheid ten goede komt. De keerzijde is bijvoorbeeld de onenigheid die er heerst tussen verschillende bevolkingsgroepen. Dit hoort bij een stad met vele gezichten. Verder is de stad steeds populairder onder internationale studenten en expats die voor kortere of langere tijd in de stad wonen. Rotterdam telt ongeveer 175 nationaliteiten. De stad verandert in een wereldstad met een mix van culturen, op elke straathoek kun je gerechten uit alle windstreken eten. Door de inzet op toerisme en architectuur trekt Rotterdam steeds meer binnen- en buitenlandse bezoekers die genieten van de levendigheid van de stad. Nog nooit eerder in de naoorlogse geschiedenis was de stad zo populair.

Inmiddels is Rotterdam met buurgemeenten zoals Schiedam, Spijkenisse, Capelle aan den IJssel, Barendrecht, Albrandswaard en Lansingerland aaneengegroeid tot een grootstedelijk gebied met meerdere centra. Dankzij de goede bereikbaarheid heeft de Rotterdamse regio een sterke positie in de Randstad en goede verbindingen met het achterland.

Ruimte voor ondernemen

Vanaf midden 19e eeuw ondergaat Rotterdam grote veranderingen. Door de aanleg van de Nieuwe Waterweg, de groeiende haveneconomie en het gemeentelijke klimaat was het aantrekkelijk om in de stad te investeren. Havenbaronnen investeren samen met het stadsbestuur in havens, woongebieden en representatieve gebouwen. Zo verrijst aan de Coolsingel een nieuw stadhuis, gevolgd door een postkantoor en een beurs. Rotterdammers krijgen de ruimte om naar hartenlust te ondernemen.

Wederopbouw

Het Duitse bombardement tijdens de Tweede Wereldoorlog op Rotterdam op 14 mei 1940 gooit echter roet in het eten. Binnen een kwartier wordt het centrum van de stad weggevaagd. Naar schatting 900 mensen komen om en 80.000 mensen raken dakloos. Rotterdam is in het hart geraakt.

Vóór de verwoesting van de binnenstad was al een voorzichtige modernisering ingezet om de stad net zo modern te laten zijn als de haven. Ondanks de grote impact van het bombardement wordt deze modernisering na de Tweede Wereldoorlog voortvarend doorgezet.

Door de wederopbouw heeft Rotterdam als een van de weinige Nederlandse steden een binnenstad die jonger is dan de wijken eromheen. De wederopbouw heeft ruimte gegeven aan innovatie en de doenersmentaliteit van Rotterdammers. Deze mentaliteit en veerkracht om de stad weer op te bouwen, is nog altijd voelbaar. Veerkracht zit in het DNA van de stad en haar bewoners.

Rotterdammers zijn bovendien initiatiefrijk; ze willen meedenken en meedoen. Met kleine en grote initiatieven, zeker waar het de persoonlijke levenssfeer betreft. Rotterdammers zijn begaan met hun stad en wijk en weten als geen ander wat er speelt. Tegelijkertijd verwachten ze wel dat de overheid het voortouw neemt op onderwerpen als leefomgeving, leefbaarheid, veiligheid en milieu. Dat creëert zekerheid en vertrouwen.

Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond

De Rotterdammers zelf zijn en blijven essentieel voor het wel en wee van de stad en de wijken. Want de mensen maken de stad.

Rotterdam is een stad met een uitgesproken karakter, is energiek en altijd in beweging. Mede door de veelzijdigheid en veelkleurige en -soortige samenstelling van de bevolking, is de stad internationaal bekend om haar vernieuwingsdrift en ruimte voor innovatie. Zo is de stad een solide thuishaven voor multinationals en internationaal vooraanstaande onderzoeks- en kennisinstellingen, waaronder Erasmus Universiteit Rotterdam, Erasmus MC en Hogeschool Rotterdam. Maar de stad biedt ook aan kleine ondernemers en initiatieven de ruimte om zich te ontwikkelen.

Het verdwenen hart van de stad na het bombardement van 14 mei 1940

Water als bedreiging en kans

Rotterdam leeft met water door de ligging aan de zeemonding van de Rijn en de positie in de rivierdelta. Het aanleggen van de dijken rondom Delfland en Schieland in de 12e eeuw zorgde voor veiligheid, maar er is meer nodig om Rotterdam te beschermen. In de eeuwen daarna krijgt Rotterdam met zijn gemalen, boezems en kanalen het water steeds meer onder controle. Rotterdammers zien het watersysteem als maakbaar en handelen daarnaar.

De stad zet water ook steeds vaker in als kwaliteitsimpuls. Zo combineren waterprojecten eind 19e eeuw water met vergroening om nieuwe stadswijken leefbaar en gezond te maken. De singels worden in die tijd regelmatig met vers water doorgespoeld. Op die manier helpen ze bij de strijd tegen de toenmalige terugkerende cholera-epidemieën.

Tijdens de wederopbouw worden meerdere singels en kanalen zoals de Blaak en Schiekade gedempt met puin, maar vandaag de dag koestert Rotterdam de overgebleven singels én innoveert de stad met water. Getijdenparken, groene daken en waterpleinen zijn praktische oplossingen en maken de stad aantrekkelijker. Zo houden de Rotterdammers droge voeten en wordt het water in droge periodes beter vastgehouden.

De Rotterdamse haven

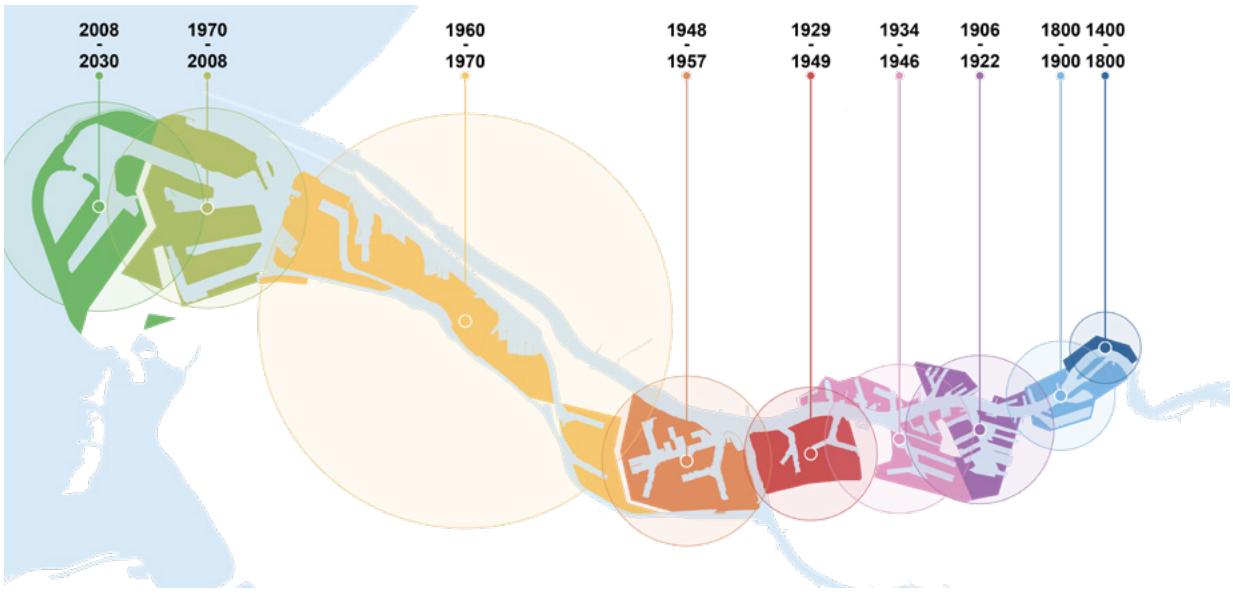
Het vergroten van de welvaart is door de eeuwen heen steeds een belangrijke drijfveer geweest achter de ontwikkeling van Rotterdam, met de haven als motor.

De aanleg van de Nieuwe Waterweg in 1872 werkt als hefboom. De Nieuwe Waterweg is een directe en open verbinding met zee, waarlangs mensen en goederen de hele wereld over gaan. De vele Rotterdamse havenarbeiders zorgen er zo mede voor dat Rotterdam in verbinding staat met alle uithoeken van de wereld. Rotterdam groeit zo van een bescheiden havenplaats uit tot een havenstad van wereldformaat. De groei van de havens gaat gelijk op met de ontwikkeling van de stad.

Een reeks van havens wordt aangelegd, op de noord-, maar vooral op de zuidoever. Het bepaalt tot de dag van vandaag het beeld van de stad met karakteristieke silo's, havenbekkens en weidse zichten over het water. Door de steeds doorgaande uitbreiding en schaalvergroting is de haven in 2021 maar liefst 42 kilometer lang. Dat betekent ook een uitdaging voor de verbinding tussen stad en haven.

De Rotterdamse haven is een volwaardige speler op het wereldtoneel en staat in verbinding met havens over de hele wereld. Rotterdam heeft de grootste zeehaven van Europa. Deze positie is te danken aan de uitstekende bereikbaarheid via zee en aan de verschillende soorten verbindingen met het achterland en de stad. Mede dankzij de haven doet Rotterdam mee op het wereldtoneel. En dat blijft zo, dankzij de ingezette transitie van een fossiele naar een duurzame en toekomstbestendige haven in de toekomst.

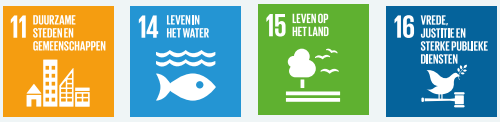
Groei van havengebied naar het westen

Rotterdamse opgaven

De stad Rotterdam en haar inwoners staan voor een aantal uitdagingen. De bestaanszekerheid van veel Rotterdammers staat onder druk. Betaalbaar wonen is voor een deel van de bevolking een uitdaging. In bepaalde wijken van Rotterdam is de opgave extra groot. Er zijn grote veranderingen in gang gezet, zoals de energietransitie, de transitie van een fossiele haven naar een duurzame haven, en de transitie naar een circulaire economie. Stedelijke systemen, van ecologische systemen tot digitale systemen en mobiliteit, staan onder druk en moeten hierop worden voorbereid. Deze Rotterdamse opgaven zijn te vertalen naar doelstellingen voor de langere termijn en die worden per SDG beschreven.

De zes Rotterdamse opgaven gekoppeld aan de SDG's

Een veilige, schone en groene stad	
Kansengelijkheid	
Wonen en mobiliteit	
Klimaat en energie	
Zorg, welzijn en sport	
Economie, haven, ondernemerschap, toerisme en cultuur	

Collegeperiode 2022-2026/ Coalitieakkoord

Het nieuwe Rotterdamse college stelt voor de collegeperiode van 2022-2026 een aantal doelstellingen, waar we samen aan gaan werken. Hier is meer over te lezen in het coalitieakkoord 'Eén Stad'. Het werken vanuit de principes van de menselijke maat, werken aan het vertrouwen van bewoners in de overheid en de gemeente in het bijzonder en het werken in de wijken via het programma Wijk aan Zet zijn hierbij uitgangspunten. Het college zoekt ook de samenwerking met partners in de stad op om deze gezamenlijke doelstellingen te bereiken.

Het coalitieakkoord is vertaald in concrete collegetargets. Dit zijn de door het college geformuleerde kwantitatieve doelstellingen die aansluiten bij de algemene ambities van het college. Per SDG worden de relevante collegetargets aangegeven.

De volgende opgaven staan de komende collegeperiode centraal:

Een veilige, schone en groene stad

Iedereen in Rotterdam moet zich veilig voelen, zowel op straat als achter de voordeur. De gemeente zet hierop in door het aanpakken van messengeweld, (straat) overlast, drugsmaffia en (cyber)criminaliteit, seksuele straatintimidatie, huiselijk geweld en de overlast van verkeersasocialen.

Ook wil het college een schonere en groenere stad. Een schone en groene omgeving bevordert de verbinding met de wijk, de band tussen bewoners onderling en vergroot het veiligheidsgevoel. Een groene stad draagt daarnaast ook bij aan klimaatadaptatie en dierenwelzijn.

Kansengelijkheid

Iedere Rotterdammer moet kunnen meedoen aan de samenleving. In Rotterdam is geen ruimte voor discriminatie, racisme, moslimhaat, antisemitisme, seksisme, haat tegen LHBTIQA+ of voor welke vorm van uitsluiting dan ook. De gemeente zet middelen in om de huidige aanpak te verbreden.

Voor het onderwijs is de doelstelling dat iedereen in Rotterdam de kans moet krijgen zich te ontwikkelen en zijn of haar dromen na te jagen. Het college maakt zich sterk voor het renoveren en vernieuwen van scholen en gymzalen en het vergroenen van schoolpleinen. Maar ook voor het aanpakken van het lerarentekort, het voorkomen van uitval van leerlingen, extra middelen voor leerlingenvervoer, aanpak van laaggeletterdheid en de realisatie van de Internationale Campus Onderwijs & Sport.

Het is in eerste instantie de verantwoordelijkheid van iedere Rotterdammer zelf om te werken aan zijn of haar ontwikkeling en te zorgen voor voldoende inkomen voor levensonderhoud. Maar voor Rotterdammers die in financiële nood komen, of dreigen te komen, staat de gemeente klaar. Daarom herijkt en vernieuwt de gemeente onder andere de aanpak van armoede en schulden, komt er een fonds om (kinder)armoede te bestrijden en te verlichten, worden huidige regelingen vereenvoudigd en komt er een aanpak voor preventie van schulden. Doelstelling is dat iedereen in Rotterdam op basis van zijn of haar kunnen meedoet in de maatschappij. In haar aanpak richt de gemeente zich vooral op mensen die geen werk hebben en een uitkering krijgen. Doelstelling is het aantal bijstandsgerechtigden terug te brengen naar 30.000 in 2026.

Veel werkgevers hebben grote moeite om de vacatures te vervullen. De gemeente wil ervoor zorgen dat de voorwaarden worden gecreëerd om het gat tussen vraag en aanbod kleiner te maken.

Wonen en mobiliteit

Doelstelling is een aantrekkelijk, divers en betaalbaar woningaanbod te creëren in prettige, leefbare en veilige wijken. Rotterdammers moeten in een huis kunnen wonen dat past bij hun behoefte en inkomen. Dit bereiken we door het bouwen van nieuwe woningen, maar ook het aanpassen en verbeteren van bestaande woningen. Er wordt daarbij ook door middel van gebiedsontwikkeling geïnvesteerd in de omgeving van deze woningen. Het college wil het centrum en een aantal wijken daaromheen autoluwer en fiets- en voetganger-vriendelijker maken. Ook zijn er maatregelen benoemd voor het openbaar vervoer, het verbeteren van de verkeersveiligheid, het uitbreiden van het betaald parkeren en het verbeteren en uitbreiden van de laadpaalinfrastructuur.

Klimaat en energie

Rotterdam wil de luchtkwaliteit verbeteren door de uitstoot van CO2 en andere schadelijke stoffen te verminderen. Om de aangescherpte landelijke norm van –55% reductie van de CO2 uitstoot in 2030 te halen, moet Rotterdam meer maatregelen nemen en zet de gemeente met name in op het stedelijk gebied.

Het college heeft daarom maatregelen benoemd op het vlak van energietransitie, zonne- en windenergie, het isoleren van woningen, de circulaire economie en het verbeteren van de luchtkwaliteit.

Zorg, welzijn en sport

Rotterdammers hebben recht op goede zorg. Daarbij is de gezondheidsopgave in Rotterdam groot: Rotterdammers hebben een lagere levensverwachting in vergelijking met andere gemeenten in Nederland. De schaarste aan mensen en middelen dwingt het college om scherpe keuzes te maken, ook als deze moeilijk zijn. Het college wil samen met zorgaanbieders een Rotterdams Zorgakkoord opstellen en heeft in het bijzonder oog voor kwetsbare kinderen.

Het college wil daarnaast eenzaamheid onder ouderen tegengaan, hen een veilige oude dag bezorgen en sociale structuren voor ouderen versterken. Het neemt hiervoor een aantal specifieke maatregelen. De Huizen van de Wijk vervullen een belangrijke sociale functie voor het welzijn van bewoners.

Doelstelling is het stimuleren van sport voor iedereen. Hiervoor wordt onder andere ingezet op het behoud van sportverenigingen en sport-voorzieningen, het opknappen en verduurzamen van deze sportvoorzieningen, het realiseren van publieke sportvoorzieningen in de buitenruimte, de toegankelijkheid en beschikbaarheid van sportvoor-zieningen voor iedereen, waaronder mensen met een beperking.

Economie, haven, ondernemerschap, toerisme en cultuur

Het college wil investeren in de economie en haven van morgen. Een economie en haven die schoon, circulair en innovatief zijn, vooroplopen en hét waterstofcentrum en dé energie-hotspot van Europa zijn. De komende jaren bieden een mooie kans om te investeren in deze nieuwe economische bedrijvigheid. En daarmee ook te investeren in de duurzame banen van de toekomst.

Maatregelen zijn onder andere het verder uitbreiden van walstroom, het ondersteunen van de waterstoftransitie in de haven, het ondersteunen van het midden- en kleinbedrijf, het behoud van bedrijfsruimte in de stad en het werken aan veilige en aantrekkelijke winkelstraten en bedrijventerreinen. Daarnaast werken we aan meer ruimte voor horeca, nachtleven en festivals met oog voor de bewoners, het stimuleren van toerisme en spreiden van toeristen voor de juiste balans in de stad.

Ook wil het college een divers, toegankelijk en laag-drempelig cultuuraanbod in Rotterdam. Een maatregel is bijvoorbeeld het spreiden van het cultuuraanbod over de stad, in alle wijken.

Fotograaf: Jan van der Ploeg

1 Geen armoede

2 Geen honger

Rotterdamse situatie

Armoede staat niet op zichzelf maar is een complexe samenloop van oorzaak en gevolg. Er zijn verschillende oorzaken zoals ziekte of life events waardoor Rotterdammers in armoede raken, al lopen oorzaak en gevolg vaak door elkaar heen. Er zijn ook Rotterdammers voor wie het ingewikkeld is op een goede manier met geld om te gaan. Ze weten vaak ook de weg naar inkomensondersteunende regelingen van de gemeente niet te vinden.

Continue geldzorgen leiden tot stress en stress leidt vaak tot onverantwoorde keuzes. Afwezigheid van geld maakt meedoen aan de maatschappij moeilijk. Daar speelt schaamte ook een rol in. Ouders geven dat door aan hun kinderen. Die kinderen worden opgevoed in overleven en krijgen niet of nauwelijks een kans om op school of in sport, welzijn en cultuur hun talenten te ontwikkelen. Met weinig scholing is de kans dat zij werkloos raken reëel. Dergelijke vicieuze cirkels zijn hardnekkig en heel moeilijk te doorbreken.

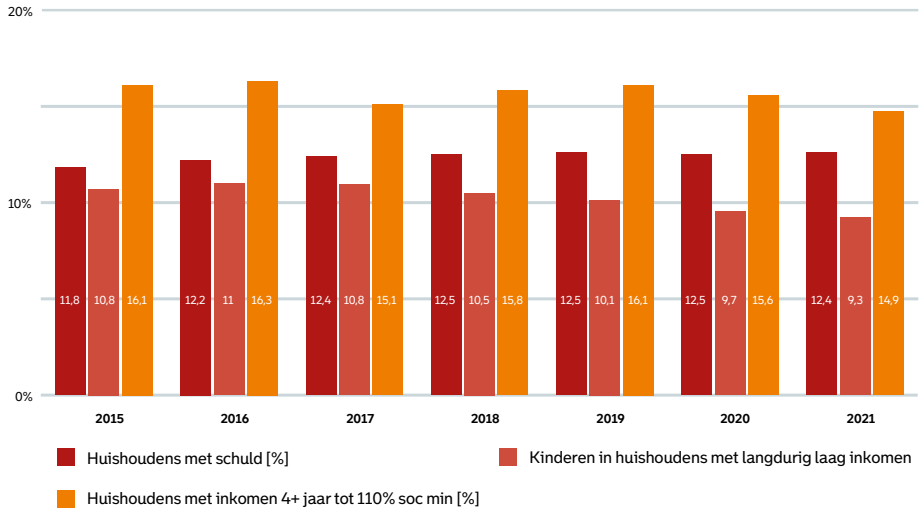
Rotterdam heeft het hoogste percentage huishoudens dat in armoede leeft van Nederland: 12.4% heeft vier jaar of langer een inkomen tot 110% van het sociaal minimum. Voor de wijk Feijenoord is dit zelfs 34%.

Ter vergelijking: in de rest van Nederland leeft ongeveer 10% van de huishoudens in armoede. Ook groeit bijna een op de zes Rotterdamse kinderen op in armoede. Landelijk is dat een op de dertien. Deels komt dit doordat de Rotterdamse haven lange tijd veel ongeschoold werk heeft geboden, zoals in de kassen in Westland. Werk dat inmiddels door technologische ontwikkelingen niet meer nodig is. Daarnaast heeft Rotterdam een groot aantal goedkope woningen waar mensen met een laag inkomen kunnen wonen.

Figuur: 1.1: Huishoudens met een langdurig laag inkomen, kinderen in huishouden met langdurig laag inkomen en huishoudens met een geregistreerde schuld[1]. Bron: CBS

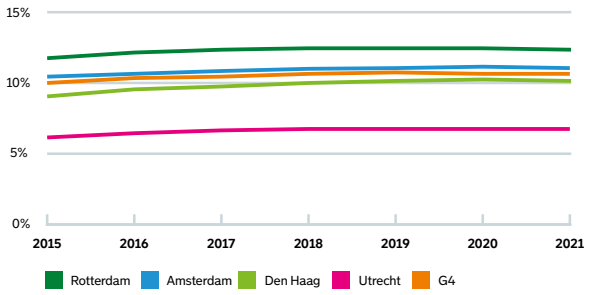
We hanteren hier voor armoede een bredere definitie dan alleen inkomen: volgens de Europese Commissie zijn mensen arm 'wanneer de materiële, culturele en sociale middelen onvoldoende zijn om op een manier te leven die als minimaal aanvaardbaar wordt gezien in de samenleving waarin men leeft.'

1 *2021 is voorlopig.*

De grootste zorg binnen het armoedebeleid gaat over Rotterdammers die langdurig – dat is vier jaar of langer - van een laag inkomen moeten rondkomen. Ervaring leert dat het voor hen bijzonder moeilijk is om blijvend uit de armoede te komen. Er zijn talloze studies die de relatie tussen armoede en een slechte fysieke en psychische gezondheid aantonen. Denk daarbij aan stress, depressie, chronische aandoeningen, een lagere levensverwachting. We moeten ons echter ook realiseren dat niet iedereen in armoede ook ongezond leeft of psychische klachten heeft.

Figuur: 1.2: Ontwikkeling huishoudens met een langdurig laag inkomen[2]
Bron: CBS

Ambitie

We willen dat in Rotterdam geen kinderen meer in armoede opgroeien: ieder kind dat opgroeit in armoede is er een te veel. We willen de 'vicieuze armoedecirkel' tussen generaties doorbreken en eraan bijdragen dat ook deze kinderen en jongeren perspectief krijgen om zich gezond, veilig, kansrijk en als actieve deelnemer aan de samenleving te ontwikkelen.

Ook willen we voorkomen dat Rotterdammers financiële problemen hebben. Dat betekent: minder Rotterdammers met problematische schulden, minder Rotterdammers die leven in armoede en daar waar het oplossen van de problematiek nog niet lukt, verzachten we het leven met financiële problemen.

De aanpak

We richten ons op de preventie van armoede en schulden en op het ondersteunen en activeren van Rotterdammers met geldproblemen. Met een nieuw beleidsplan armoede en schulden werken we doelen uit naar acties. Dit doen we samen met ervaringsdeskundigen, organisaties en wetenschappers. Ook is er oog voor het feit dat armoede vaak niet op zichzelf staat, maar verband houdt met problemen op het gebied van gezondheid, onderwijs, wonen, opvoeding en veiligheid.

2 *2021 is voorlopig.*

De komende jaren willen wij (kinder)armoede aantoonbaar verminderen. We vormen een fonds om (kinder)armoede te bestrijden en te verlichten. Daarbij gaan we door met de extra inzet uit de afgelopen periode op het armoede- en schuldenbeleid.

We vergroten onder meer het bereik van inkomensondersteunende voorzieningen en van onze schulddienstverlening. In deze collegeperiode doen we minimaal 15.750 intakes en starten we in ieder geval 8.200 schuldregelingen. Daarnaast zorgen we samen met onderwijs, politie, hulpverlening, ondernemers en bewoners voor een veilig, gezond en kansrijk perspectief voor de kinderen die in armoede opgroeien. Kinderen zijn belangrijk in de armoedeaanpak. Wanneer zij - ondanks het lage inkomen van hun ouders of verzorgers - veilig, kansrijk en gezond kunnen opgroeien, zullen ze meer perspectief hebben op een mooie toekomst.

De integrale gezinsaanpak, die begon als pilot, is inmiddels ingebed in de reguliere dienstverlening. Met deze aanpak vervlechten we meerdere beleidsterreinen die kunnen samenkomen bij een gezin en werken daarmee aan een veilige gezinssituatie en blijvende resultaten in de vermindering van armoede. Daardoor wordt de stress minder en kunnen we kijken welke aanpak het meest effectief is. Op deze manier leiden we gezinnen naar passende ondersteuning.

In de stad

Johan Muurlink – NGELM Stichting Niet Graag Een Lege Maag

Stichting Niet Graag Een Lege Maag: Geen kind zonder eten naar school

Johan Muurlink, beter bekend als 'Johan de Boterhammenman', ontdekte in 2016 bij toeval dat er kinderen in Rotterdam waren die zonder ontbijt of lunch naar school gaan. Daar besloot hij wat aan te doen. Wat begon met een lunchpakketje voor het vriendje van z'n zoon, is inmiddels uitgegroeid tot een stichting die dagelijks zo'n 1.500 ontbijt- en lunchpakketjes bezorgd bij 16 Rotterdamse basisscholen.

Het ontstaan van het initiatief
Johan Muurlink: "Het initiatief is ontstaan door mijn zoon. Ik moest een keer op school langskomen voor een gesprek. Toen ik met z'n juf in gesprek was, zag ik uit m'n ooghoek dat hij zijn boterham met een jongen deelde. Hij voelde zich betrapt, maar ik was juist trots op hem. Ik ben daarna naar de schooldirecteur gegaan om meer te weten te komen over de situatie. Want ik dacht: hoe is het mogelijk dat kinderen geen eten of drinken bij zich hebben op school? Zo is het begonnen. In 2016."

Heldere doelstelling
Het doel is dat er op elke school voor ieder kind een vers ontbijt en lunch beschikbaar is. Elke dag. Er zijn nog steeds veel kinderen in Nederland die uit armoede of om andere redenen geen eten meekrijgen.
Terwijl een goedgevulde maag erg belangrijk is voor de concentratie, leerprestaties en het plezier op school. Dat verdient ieder kind en daar doen we ons best voor. Daarnaast willen we mensen bewust maken dat dit probleem groter is dan men denkt.

Van vrijwilligerswerk tot stichting
Toen ik 6 jaar geleden begon met een paar ontbijt- en lunchpakketjes, was er nog geen stichting met een bestuur. Inmiddels is het meer dan een fulltime vrijwilligersbaan die vooral draait op donateurs. Door het groeiende aantal aanvragen werd onze werkplek in het Huis van de Wijk Irene, in de wijk Bloemhof in Rotterdam Zuid, ook te klein. Nu zitten we aan het Slingeplein 8 in Zuidwijk waar we veel meer werk- en opslagruimte hebben. Daarvandaan bedienen we op dit moment 16 scholen waar we zo'n 1.500 boterhammen per dag voor smeren. Denk aan broodjes gezond, broodjes met halal beleg, hüttenkäse, soms wat zoetigheden. Elke school heeft andere wensen, maar ze krijgen altijd dagverse etenswaren.

De toekomst van NGELM
We zijn aan het groeien. We begonnen in Rotterdam-Zuid, maar bezorgen inmiddels door de hele stad. Om de vraag aan te kunnen, zijn we nu bezig met de aanschaf van elektrische cargo fietsen en het werven van extra vrijwilligers. Verder zou ik graag zien dat scholen in de toekomst ook warme maaltijden aan kinderen kunnen aanbieden.

Meer weten, doneren of vrijwilliger worden van stichting Niet Graag Een Lege Maag? Stuur een e-mail naar info@ngelm.nl **of ga naar** www.ngelm.nl

3 Goede gezondheid en welzijn

Rotterdamse situatie

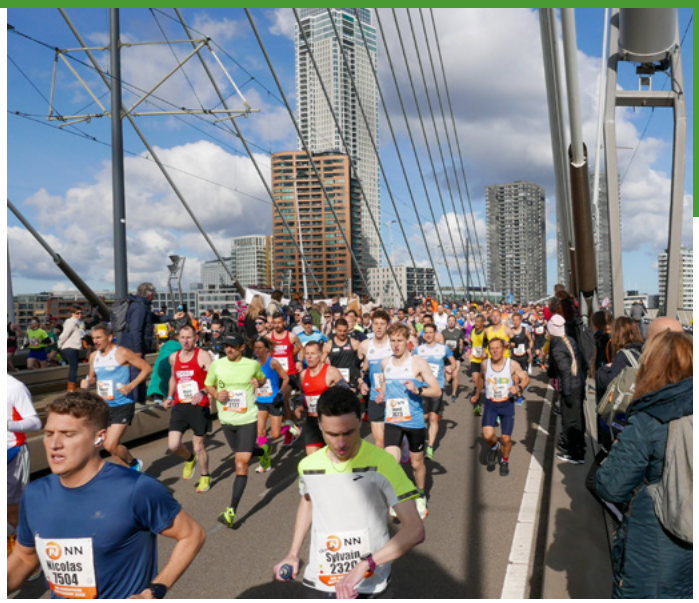
De levensverwachting in Nederland stijgt. Een lang en gezond leven is echter geen vanzelfsprekendheid in Rotterdam. Rotterdammers zijn ongezonder vergeleken met de rest van Nederland. In onze stad bestaan daarnaast grote gezondheidsverschillen tussen Rotterdammers. Er is een verband tussen gezonde levensverwachting en opleiding, inkomen en werk, levensstijl, luchtkwaliteit en de hoeveelheid groen in de omgeving. Zo leven fervente rokers gemiddeld 1,2 jaar korter dan mensen die niet roken.

Gezondheid gaat over meer dan 'niet ziek zijn'. Het gaat ook over het mee kunnen doen in de maatschappij en gezien worden, over een betekenisvolle bijdrage kunnen leveren en over de omgeving waarin je leeft. Hier zijn grote verschillen te zien, bijvoorbeeld als het gaat om sporten en bewegen, de kwaliteit van leven en sociale contacten. In Rotterdam voelen bijna vier op de tien inwoners zich regelmatig eenzaam. In de wijken het Oude Noorden (68%) en Bloemhof (69%) geldt dat voor ruim twee derde van de ouderen.

Figuur 3.1: Volwassen inwoners dat tevreden is over de kwaliteit leven (2022) Bron: de Gezondheidsmonitor

In Huizen van de Wijk kunnen Rotterdammers elkaar ontmoeten, cursussen volgen, vrijwilligerswerk doen en hulp krijgen. Deze plekken vergroten de sociale samenhang in een wijk en zijn vaak een laagdrempelige ingang naar ondersteuning voor wie dat nodig heeft.

NN Marathon Rotterdam

Zorgen, geldproblemen, werkloosheid, laaggeletterdheid, woonomgeving en gezondheidsvaardigheden zijn van invloed op hoe gezond je bent, hoe gezond je je voelt én op het (kunnen) maken van gezonde keuzes. Veel Rotterdammers hebben in hun dagelijks leven te maken met deze uitdagingen.

Ambitie

De ambitie is dat Rotterdammers gezond en vitaal zijn, passend bij hun situatie en vermogen. Gezond zijn en je gezond voelen is voor alle Rotterdammers en voor de stad van grote waarde. Wij willen dat alle Rotterdammers wonen, leren, werken en meedoen in een stad die zo is ingericht, dat gezonde keuzes toegankelijk zijn en voor de hand liggen. De afgelopen jaren hebben laten zien dat samenwerking tussen bedrijfsleven, non-profit organisaties en gemeente succesvol is en de slagkracht vergroot.

De aanpak

Voor ouderen zijn in samenwerking met circa 100 partners in de stad activiteiten opgezet die eraan bijdragen dat zij zo lang mogelijk gezond en vitaal

blijven, kunnen blijven meedoen en passende zorg en ondersteuning krijgen. Dat is onder meer vertaald naar de collegetarget om woon(zorg)concepten te realiseren. Om van Rotterdam een dementievriendelijke stad te maken, werken we aan maatregelen die het mogelijk maken dat kwetsbare ouderen zo lang mogelijk thuis kunnen wonen.

Figuur 3.2: Eenzaamheid (2016, 2020)

Bron: de Gezondheidsmonitor

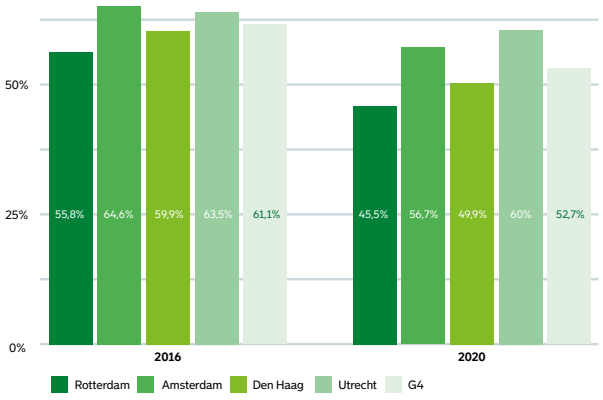

Kinderen en jongeren moeten kansrijk, veilig en gezond opgroeien. In ons jeugdbeleid richten we ons op factoren die daar het meest aan bijdragen of daar juist afbreuk aan kunnen doen. Deze aanpak is onder meer vertaald in een collegetarget gericht op jeugdpreventie, zodat 20.000 jongeren en hun ouders de nodige ondersteuning ontvangen bij bijvoorbeeld het versterken van sociaal-emotionele vaardigheden en het voorkomen en terugdringen van psychosociale problematiek, middelengebruik en gaming bij kinderen en jongeren.

Voor jong en oud is sporten en bewegen belangrijk. Structureel sporten en bewegen moet de norm worden. Dat is vertaald naar een targettarget gericht op de een toename van de wekelijkse sportdeelname. Multifunctionele, toekomstbestendige sportvoorzieningen en het versterken van sport-verenigingen ondersteunen dit. Een groene en gezonde gebouwde omgeving en biodiversiteit helpen hierbij.

Figuur 3.3: Voldoende beweging (2016, 2020)

Bron: de Gezondheidsmonitor

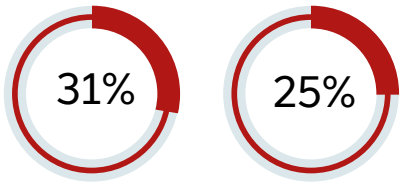

4 Kwaliteits onderwijs

Rotterdamse situatie

Het Rotterdamse onderwijs heeft de afgelopen jaren veel bereikt: de resultaten zijn verbeterd, het opleidingsniveau en het bereik van de voorschool zijn gestegen en de schooluitval is verminderd. Het verschil met het landelijke niveau is echter nog steeds groot. Te veel leerlingen verlaten het onderwijs zonder goede beheersing van de basisvaardigheden: lezen, schrijven, rekenen, digitale en maatschappelijke vaardigheden. Goede beheersing van de basisvaardigheden heeft invloed op iemands positie op de arbeidsmarkt én op zijn welzijn.

Figuur 4.1: Leerlingen met een onderwijsachterstand (2021/2022)
Bron: CBS

In tijden van corona is veel van het onderwijs gevraagd. Er was al sprake van een fors lerarentekort, maar ondanks het voorzichtige herstel na de eerste schoolsluiting in het voorjaar van 2020 werd het tekort aan leraren dit jaar steeds groter. Er werd en wordt veel van onderwijspersoneel gevraagd.

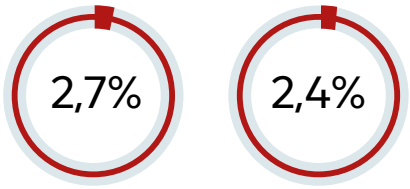
Ambitie

Iedereen in Rotterdam moet de kans krijgen zich te ontwikkelen en zijn dromen na te jagen. Dat begint met het bieden van kansen aan alle kinderen, jongeren en studenten om zich te ontwikkelen en te ontplooien. Het moet niet uitmaken waar je wieg in Rotterdam staat, iedereen moet mee kunnen doen. Elk kind heeft recht op goed onderwijs dat bij hem of haar past. Want iedereen heeft talent en verdient kansen om dit talent te ontdekken en te ontwikkelen. Onderwijs is de sleutel tot succes! De ambitie is dat ieder kind het onderwijs krijgt dat bij hen past.

Basisschool De Vlinder, in Delfshaven

Figuur 4.2: Voortijdig schoolverlaters: aantal jongeren tussen de 12 en de 23 jaar oud zonder startkwalificatie en niet ingeschreven op een school (2020/2021) Bron: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Leren loont - ook voor de samenleving. Hoe beter iemand in staat is zijn talenten te ontwikkelen, hoe groter de kans op een duurzame baan en hoe groter de bijdrage aan de samenleving en de economie, des te beter kunnen we inspelen op nieuwe omstandigheden en uitdagingen en des te beter kunnen we de toekomst zelf vormgeven. Daarom investeert Rotterdam in onderwijs en kennis; in schoolontwikkeling en

voor- en vroegschoolse educatie; in de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt en in onderwijshuisvesting.

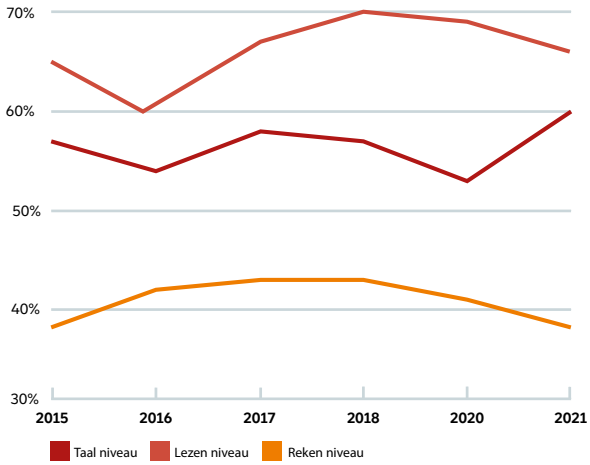
De aanpak

Met het onderwijsbeleid 'Gelijke kansen voor elk talent' wordt samen met onderwijsinstellingen en kinderopvangorganisaties geïnvesteerd in kansengelijkheid, zodat alle Rotterdamse kinderen het beste uit zichzelf kunnen halen. In februari 2020 werd het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) aangekondigd. Dit om scholen te ondersteunen bij het herstel na de corona-crisis. Voor de inzet van de bijbehorende middelen is in Rotterdam in samenspraak met het onderwijsveld een aanpak ontwikkeld. Centraal staat het verstevigen van het netwerk van partners in de stad en van de scholen. Oftewel, het versterken van 'de schil om de school'.

Door professionals in de zorg en ondersteuning, maatschappelijk werk, de sport- en cultuursector én de ouders dichter op de school te organiseren, willen we de veerkracht van de leerlingen en het onderwijsveld versterken. Met de target gericht op het versterken van de 'schil' van partners om de school, wordt de kwaliteit en effectiviteit van het onderwijs verbeterd en ontzorgen we leraren.

Verder is de inzet gericht op het verkleinen van de kwaliteitsverschillen tussen scholen. Daar horen de aanpak van het lerarentekort, passende zorg en ondersteuning voor leerlingen, de verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt, dagprogrammering en veiligheid binnen het onderwijs bij. Met onder andere het Rotterdams Scholingsfonds wordt om-, her- en bijscholing van Rotterdamse werkzoekenden en kwetsbare werkenden gefinancierd om de mismatch op de arbeidsmarkt aan te pakken. Door te investeren in scholing worden de baankansen van werkzoekenden duurzaam verbeterd.

Figuur 4.3: Groep acht leerlingen basisschool dat scoort op referentie-niveaus rekenen, lezen en taal. Bron: CBS

Eurecaweek, introductieweek Rotterdam

In de stad

Nienke Bouwhuis, initiator van De Groene Connectie

De Groene Connectie:
De route naar gezondheid en verbinding

De Groene Connectie is een coalitie van groene initiatieven in Rotterdam-West die zijn verbonden door een mooie, 8 kilometer lange wandelroute. De initiatieven – waaronder sinds 2017 ook het stadsnatuurgebied Essenburgpark – leveren in meerdere opzichten een positieve bijdrage aan de leefomgeving. Niet alleen in ruimtelijke en groene zin, maar ook in gezonde en sociale zin. Nienke Bouwhuis van het multidisciplinaire ontwerperscollectief Krachtgroen is een van de initiatoren van De Groene Connectie.

Het ontstaan van de Groene Connectie
Nienke Bouwhuis: "Tijdens het project 'Buurt Bruist' voor de GGD – dat ging over het verbeteren van de gezondheid in de wijk via vergroening – hebben we heel veel groene initiatieven leren kennen en in kaart gebracht. Op een gegeven moment dachten we, moeten we niet met elkaar een soort coalitie smeden of onderlinge route maken? Toen heb ik een stift gepakt en heb een rondje op de kaart getekend. Dankzij de gunstige stedenbouwkundige structuur bleek je al dat groen heel mooi met elkaar te kunnen verbinden."

Initiatieven
Er is een bloemen-pluktuin, een voedseltuin, er zijn picknickplekken, mensen kunnen tuinieren in de buurtmoestuin, je hebt de Spoortuin met ruige stadsnatuur. En in 2018 is het Essenburgpark erbij gekomen, een stadsnatuurgebied waar ook aan waterberging - het tijdelijk opvangen van (regen) water - wordt gedaan. Voor dat park zijn we een mooie samenwerking overeengekomen met het Hoogheemraadschap en Stadsbeheer van de gemeente. Zij hebben nu vooral een adviserende rol en initiatiefnemers en bewoners zijn 'in the lead' bij het beheer van het park.

De bijdrage aan de SDG's
De Groene Connectie raakt heel veel doelen, want de impact van groen op de woon- en leefomgeving is groot. Naast de enorme meerwaarde op het gebied van biodiversiteit en klimaat, doet groen ook veel op sociaal en maatschappelijk vlak. Zo vinden mensen met een ondersteuningsbehoefte of afstand tot de arbeidsmarkt hun weg naar de initiatieven, zoals dagbesteding. Het zijn stuk voor stuk sociale netwerken met oog voor wat er speelt in de buurt. Maar wat ik eigenlijk het mooiste vind is dat bewoners zich steeds meer eigenaar gaan voelen van de al die plekken en zich er verantwoordelijk voor voelen. Die betrokkenheid van mensen bij hun leefomgeving vinden we heel belangrijk

De toekomst
De Groene Connectie staat inmiddels goed op de kaart, ook bij gemeentelijke clusters zoals Maatschappelijke Ontwikkeling en Stadsontwikkeling. Steeds meer mensen zien de toegevoegde waarde en willen er iets mee. We zijn nu aan het kijken hoe we het concept kunnen doorvertalen naar andere delen van de stad. Dat is wel heel tof. Verder zijn we bezig om wat kortere ommetjes op de Groene Connectie-kaart te zetten voor mensen die niet zo goed ter been zijn. Er zijn genoeg leuke zijstraatjes waar van alles gebeurt.

Groen idee? Werk samen!
Onderschat de waarde van groen niet. Groen is biodiversiteit, educatie, klimaatadaptie, gezondheid, sociaal, spelen, schonere lucht ademhalen en nog zo veel meer. Dus als je een goed groen idee hebt, zoek mensen om mee samen te werken en begin gewoon. Je kan wel plannen schrijven, maar al doende leer je vaak meer en ontwikkelt het idee zich organisch.

Meer weten? Kijk op www.degroeneconnectie.nl

6 Schoon water en sanitair

Rotterdamse situatie

Rijkswaterstaat en de waterschappen zijn de waterbeheerders in Nederland. Het waterschap is de belangrijkste decentrale overheid die verantwoordelijk is voor schoon en voldoende water en voor waterveiligheid. Daarom wordt hier in dit rapport minder aandacht aan besteed en zijn er geen indicatoren opgenomen. Om meer te weten over de stand van zaken op dit doel, verwijzen we graag door naar de Voluntary Subnational Review 2022, een gezamenlijk product van de Vereniging Nederlandse Gemeenten, het Interprovinciaal overleg en de Unie van Waterschappen of de Voluntary National Review van de Rijksoverheid.

Ook al is de gemeente niet de belangrijkste partij als het gaat om schoon water, zijn er wel een aantal taken rond water waar de gemeente verantwoordelijk voor is. Zo is de gemeente verantwoordelijk voor de inzameling en het transport van afvalwater via het riool en van neerslag, zoals regen en sneeuw. Ook hebben we een zorgplicht voor het grondwater. We beheren en onderhouden onder andere een stelsel van riolen, persleidingen en rioolgemalen. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor het onderhoud van een deel van het oppervlaktewater, zoals sloten, singels, vijvers en plassen.

Schouwburgplein

7 Betaalbare en duurzame energie

Rotterdamse situatie

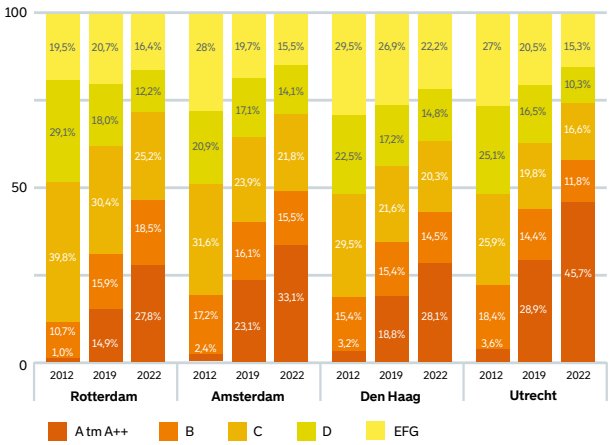
De energiekosten stijgen fors als gevolg van de oorlog tussen Rusland en Oekraïne. Door de stijgende kosten neemt het aantal Rotterdammers dat kampt met energie-armoede toe, ondanks rijksmaatregelen. We spreken van energiearmoede als een huishouden te maken heeft met een laag inkomen in combinatie met een hoge energierekening of een woning van (zeer) slechte energetische kwaliteit. Dit zijn vaak mensen die wonen in een slecht geïsoleerde (huur)woning en moeten rondkomen van een minimumloon of uitkering.

In Rotterdam gaven in 2019 ongeveer 33.000 huishoudens meer dan 10% van hun inkomen uit aan energiekosten. Circa 41.000 huishoudens, bijna 17% van de huishoudens in Rotterdam, hielden toen na het betalen van de energierekening te weinig over om noodzakelijke bestedingen te kunnen doen. Ruim 80% daarvan viel in de laagste inkomensgroep. Met de gestegen energieprijzen is deze situatie alleen maar verergerd.

Er is in het stedelijk gebied een daling van het energiegebruik zichtbaar. Deels kan dit komen doordat er in steeds meer woningen energie wordt bespaard. Het aandeel woningen met energielabel A stijgt in alle vier de grote steden. Het aandeel woningen met een relatief slecht energielabel (E, F of G) blijft in Rotterdam gelijk. De woningvoorraad in Rotterdam verduurzaamt dus minder snel dan in de andere drie grote steden van Nederland.

Het feit dat veel Rotterdammers te maken hebben met energiearmoede, heeft een directe relatie met hoe de woningvoorraad in de stad ervoor staat. Rotterdam heeft een relatief groot aandeel woningen met een slecht energielabel. Het zijn veelal huurwoningen waarvan een groot deel van woningcorporaties. Er ligt dus een grote opgave om de Rotterdamse woningvoorraad te verduurzamen. Landelijk en lokaal werken de overheid en woningcorporaties aan afspraken over verduurzaming van dit type huurwoningen. Zo moeten voor 2029 alle woningen met energielabels E, F en G zijn vervangen of verduurzaamd. Daarnaast zijn er in Rotterdam veel portiekwoningen en flats, waarbij verduurzaming een extra uitdaging kan zijn als dit gedaan moet worden door een Vereniging van Eigenaren (VvE).

Figuur 7.1: Energielabels van de woningvoorraad
Bron: Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

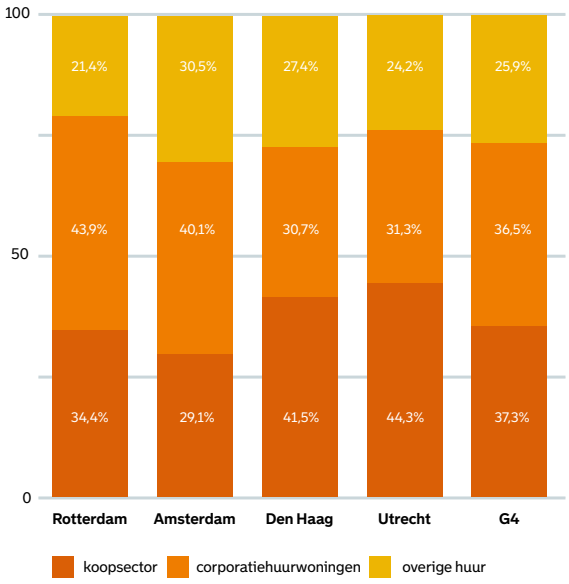

Een groot deel van de mensen met een smalle beurs huurt en is voor grote energiebesparende en energieopwekkende maatregelen dus afhankelijk van de verhuurder. Het risico bestaat dat zij voor langere tijd een hoge energierekening hebben. De kloof tussen enerzijds Rotterdammers met een eigen woning en voldoende financiële slagkracht om deze woning te verduurzamen en anderzijds Rotterdammers met een slecht geïsoleerde huurwoning of een eigen woning zonder voldoende financiële slagkracht, wordt hiermee groter. Energiearmoede draagt dus bij aan ongelijkheid.

De benodigde energietransitie en de duurzaamheids-ambities van de overheid kunnen voor Rotterdammers niet alleen negatieve maar ook positieve gevolgen hebben. Het levert de komende jaren veel werkgelegenheid op, waar ook mensen met een laag inkomen van kunnen profiteren. Tegelijkertijd voorzien we grote tekorten aan mensen om de duurzaamheidsambities te realiseren.

Figuur 7.2: Woningen naar eigendom (2022)

Bron: waarstaatjegemeente.nl .

Ambitie

De gemeente investeert in een duurzame stad voor nu en later. We laten eerlijk en transparant zien wat we als gemeente moeten doen, samen met bewoners, ondernemers en partners, om een mooie en gezonde stad te maken voor nu en voor de generaties na ons. Rotterdam wil vooroplopen, want haar bewoners mogen niet achteraan sluiten. Onze doelen zijn ambiteus en de uitvoering komt op stoom, maar voor het halen van onze doelen in 2030 en 2050 moeten we met z'n allen onze mouwen nóg meer opstropen, samen goede plannen maken en uitvoeren.. Wat de doelen zijn voor 2026 en welke plannen er al liggen en uitgevoerd moeten worden om de klimaatdoelen voor 2030 en 2050 te realiseren. In het algemeen geldt: het beleid is ambitieus en de uitvoering komt op stoom, maar voor het halen van onze doelen in 2030 en 2050 moeten we met z'n allen onze mouwen nóg meer opstropen, samen goede plannen maken én uitvoeren.

Een belangrijk uitgangspunt van de gemeente is dat het verduurzamen van woningen voor iedereen betaalbaar moet zijn of worden, ook voor mensen met een laag inkomen. Ook de energietransitie moet voor iedereen betaalbaar zijn. Zo voorkomen en bestrijden we energiearmoede. Daarom is in het coalitieakkoord de ambitie opgenomen om 10.000 woningen gasloos te maken, bovenop de 8000 woningen waar zonder gas koken en verwarmen nu al gerealiseerd is. Ook stelt de gemeente energietransitieleningen beschikbaar voor Rotterdammers, VvE's, ondernemers, scholen en sportverenigingen die hun pand willen verduurzamen.

De aanpak

Om energiearmoede en groeiende ongelijkheid tegen te gaan, ondersteunt de gemeente Rotterdammers actief bij het isoleren van woningen en het overschakelen op schone energiebronnen, zoals restwarmte. Ook ondernemers hebben te maken met stijgende energielasten. De gemeente heeft daarom onder andere het project Klus & coach gestart, waarin ondernemers in

een aantal gebieden zijn ondersteund met korte termijn duurzaamheidsmaatregelen (tochtstrips, deurdrangers) en advies over lange termijn verduurzaming.

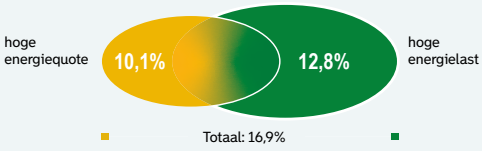
Als meer processen in de haven en de stad elektriciteit gaan gebruiken en er steeds meer elektrisch vervoer wordt gebruikt, neemt de vraag naar elektriciteit fors toe. Er is dus veel schone elektriciteit nodig, in de vorm van zonne- en windenergie. Wat betreft windenergie is het doel dat er in 2025 350 MW windenergie is gerealiseerd, waarvan 300 MW in de haven. Wat betreft zonnepanelen wil Rotterdam in 2026 3,2 vierkante kilometer gerealiseerd hebben. Er wordt gewerkt aan een strategie voor warmte- en koudebronnen. De gemeente onderzoekt of restwarmte, geothermie (aardwarmte) en aquathermie (energie uit oppervlaktewater) goede alternatieven zijn voor het gebruik van fossiele brandstoffen. Waterstof biedt een kansrijk alternatief voor fossiele energie. Rotterdam werkt daar volop aan. Een robuust, aanpasbaar en slim systeem voor transport, opslag en distributie van energie is essentieel.

Figuur 7.3: Betaalbaarheid van de energierekening
Bron: het PON/Telos in opdracht van de gemeente Rotterdam Figuur 7.4:

BETAALBAARHEID VAN DE ENERGIEREKENING

Voor hoeveel huishoudens is betaalbaarheid een probleem?

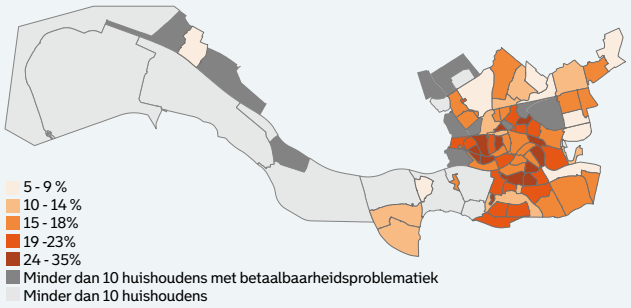
Huishoudens kunnen problemen krijgen met de betaalbaarheid van de energierekening als:
- ze meer dan 10% uitgeven aan energiekosten (hoge energiequote); of:
- ze na het betalen van de energierekening te weinig overhouden om noodzakelijke bestedingen te kunnen doen (hoge energielast).

Van deze huishoudens woont 80 procent in een huurwoning.

Waar wonen deze huishoudens?

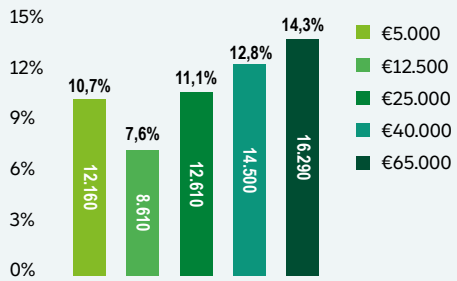
Percentage huishoudens met betaalbaarheidsproblematiek door een hoge energiequote en/of last.

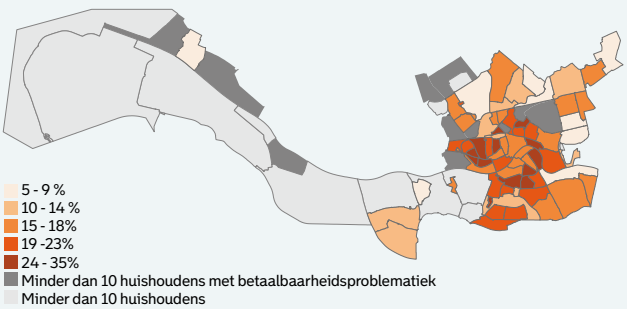
Haalbaarheid van investeringen in energiemaatregelen
Bron: het PON/Telos in opdracht van de gemeente Rotterdam

HAALBAARHEID VAN INVESTERINGEN IN ENERGIEMAATREGELEN

hoeveel eigenaar-bewoners kunnen de investering voor energie maatregelen niet opbrengen?
Om te kunnen investeren in energiemaatregelen hebben we gekeken naar het geld dat huishoudens beschikbaar kunnen hebben uit **bank- en spaartegoeden, (extra) hypotheek en de Energiebespaarlening.**

Waar wonen deze eigenaar-bewoners?
Onvoldoende financieringsruimte bij een investeringsbedrag van €25.000

In de stad

Rodney van den Hengel, oprichter Heilige Boontje

Heilige Boontjes:
exclusieve koffie, inclusief verhaal

Heilige Boontjes is een bedrijf met een SROI-licentie (social return on investment), die jongeren op een duurzame manier helpt te re-integreren op de arbeidsmarkt en in de maatschappij. Oprichters Rodney van den Hengel (ex-boef en re-integratiedeskundige) en Marco den Dunnen (agent en pedagoog) hielpen sinds de oprichting in 2015 al meer dan 120 jongeren geholpen om hun leven weer zin en inhoud te geven. Heilige Boontjes – gevestigd in een voormalig politiebureau - gelooft heilig in een samenleving waarin iedereen een kans én een (h)eerlijk bakkie koffie verdient.

Het ontstaan van Heilige Boontjes
Rodney van den Hengel: "Ik ken Marco, mede-eigenaar, via het welzijnswerk dat ik deed voor Thuis op Straat. We zagen dat de re-integratietrajecten van 6 tot 8 weken veel te kort waren om jongeren met problemen echt goed te helpen. Toen besloten we samen een bedrijf te starten dat wél voorziet in een duurzame, langdurige re-integratie. We zochten naar een product waarmee je kan loskomen van subsidies en uiteindelijk onafhankelijk kunt opereren. We dachten eerst in de richting van fietsenmakers, maar het werd koffie!"

Hoe werkt Heilige Boontjes?
Het bedrijf bestaat uit een commerciële entiteit en een stichting om de persoonlijke problematiek van de deelnemers aan te pakken. Met het Grand Café en zakelijke bestellingen verdienen we geld om verschillende activiteiten van de stichting te bekostigen. Onze missie is om jongeren 'met een rafelrandje' op te leiden en te begeleiden bij hun terugkeer in de maatschappij. Daarbij werken we met drie modules van drie maanden, waarbij we ook kijken naar ieders persoonlijke situatie. We kijken waar ieders talenten liggen en proberen diegene dan naar de best passende baan te begeleiden. Het opleidingstraject wordt gefinancierd door de gemeente, de bv zet de jongeren aan het werk en voorziet ze van een arbeidscontract. Verder helpen we via stichting bij het wegnemen van schulden, het vinden van huisvesting, maar ook ondersteunende therapieën. We gaan dus verder dan een gemiddeld re-integratiebedrijf.

De SDG's voor Heilige Boontjes
Dat zijn er veel. Op de eerste plaats werken we natuurlijk aan armoedebestrijding en in het verlengde daarvan aan een goede gezondheid en welzijn. Maar ook op de andere terreinen proberen we onze impact zo groot mogelijk te maken. Dat begint al bij de inkoop. We kiezen voor Fairtrade en Rainforest Alliance gecertificeerde koffies én kopen ook koffie in bij Pure Africa. Deze organisatie verbetert met eerlijke prijzen en microkredieten de positie van Rwandese koffieboeren. Maar we zijn bijvoorbeeld ook van het gas af, gebruiken geen plastic meer en onze verpakkingen zijn duurzaam. Bestellingen brengen we rond met een eco-bus en een elektrische bakfiets en ons meubilair is opgebouwd uit kozijnen, afkomstig uit een lokaal sloopproject. Verder wordt ons koffieafval door Coffee Based gebruikt als grondstof voor kopjes, agenda's en andere producten. Kortom, we zijn echt circulair bezig.

Het goede voorbeeld
Ons klantenbestand groeit nog steeds, dus dat is mooi. En sinds dit jaar hebben we een SROI-licentie (keurmerk voor social ondernemen), waardoor we bedrijven in de regio ook kunnen ontzorgen met een koffiecontract, op hun kantoorlocaties. Doel van Heilige Boontjes blijft om zo'n 30 Rotterdamse jongeren per jaar te laten re-integrerenre en er 20 tot 25 per jaar aan het werk te hebben in onze zaak. De jongeren zijn de toekomst. Laten we hen vooral het goede voorbeeld geven van hoe ze die toekomst kunnen creëren. Dat begint met oprecht, integer en eerlijk zijn. Doe vooral menselijk, er is al genoeg theater.

Meer weten? Ga naar www.heiligeboontjes.com

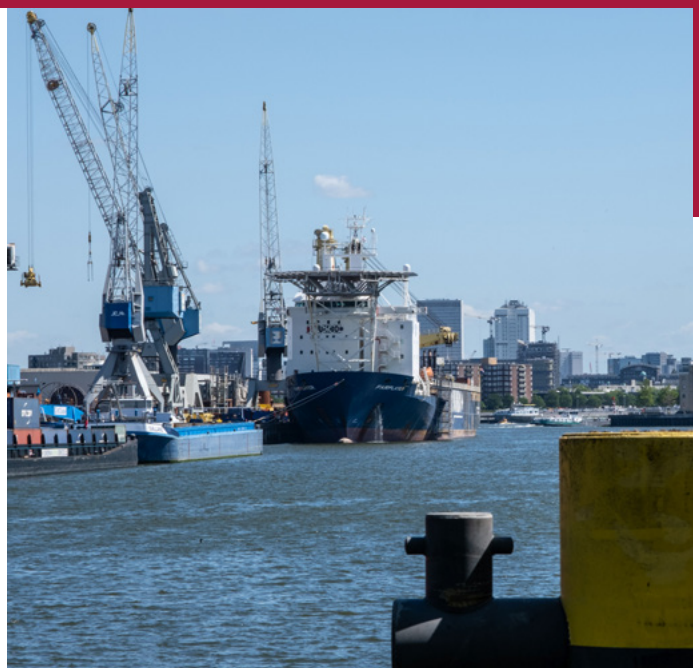
8 Waardig werk en economische groei

Rotterdamse situatie

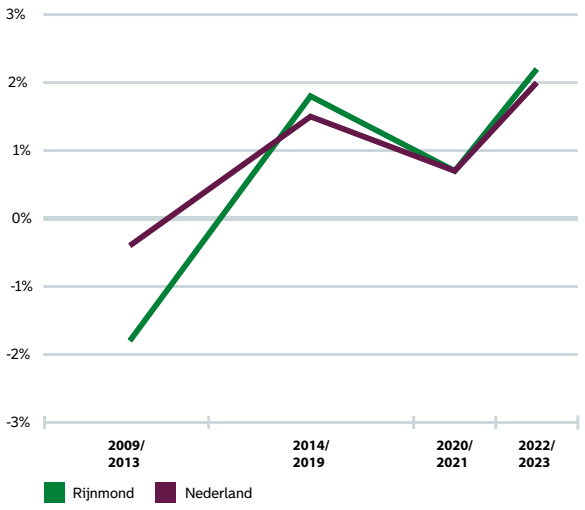
Rotterdam is onderdeel van een krachtige economische regio Rijnmond met 1,2 miljoen inwoners, een bruto regionaal economisch product van 110 miljard en ruim 600.000 banen. Rotterdam heeft een aantal economische troeven zoals een sterk ondernemersklimaat voor middelkleine bedrijven en snelgroeiende bedrijven en de infrastructuur in de haven, groeiende niches zoals waterstof en medische technologie. Ook de samenwerkingen tussen toponderwijsinstellingen in Rotterdam en omgeving zoals de TU Delft, Erasmus MC, dde Erasmus Universiteit, hogescholen en vakonderwijs dragen bij aan een aantrekkelijk innovatief vestigingsklimaat voor startende en gevestigde bedrijven.

De Rotterdamse ondernemers en de economie staan ook voor grote uitdagingen. De afgelopen jaren waren zwaar, door de gevolgen van de Corona pandemie en de oorlog in Oekraïne is de toekomst voor velen nog steeds onzeker. De pandemie kwam boven op de gevolgen van wereldwijde ontwikkelingen zoals klimaatverandering, uitputting en prijsverhogingen van grondstoffen en voortgaande digitalisering. De huidige personeelstekorten in veel sectoren en het (kwalitatieve) verschil tussen vraag naar en aanbod van arbeidskrachten in onze regio lijken structureel te zijn. Dit raakt het ondernemerschap en de economie in het hart want het vraagt om een andere manier van produceren en bedrijfsvoeren. Het biedt echter ook een enorme kans om ondernemerschap en innovatie te laten zien en daarin onderscheidend te zijn.

De werkgelegenheid is in de regio Rijnmond van 2015 tot 2021 toegenomen. De groei van de regionale werkgelegenheid concentreert zich vooral in de stad Rotterdam. Tegelijkertijd is werkloosheid in stad en regio in de afgelopen jaren gedaald. De groei van de regionale werkgelegenheid is vooral te danken aan de groei van de (zakelijke) dienstverlening en consumentendiensten. De regionale economie is weerbaar en veerkrachtig en blijkt in staat een schok als de coronacrisis te kunnen doorstaan.

Figuur 8.1: Ontwikkeling jaarlijkse groei werkgelegenheid in procenten
Bron: CBS, CPB/bewerking NEO Observatory

In 2020 groeide het aantal mensen met een bijstandsuitkering fors, als gevolg van de coronacrisis. In de eerste maanden van 2021 steeg dit nog voorzichtig door, maar vanaf mei werd een daling ingezet. In het najaar van 2022 is het aantal mensen met een bijstandsuitkering al weer gedaald tot net onder het aantal van vlak voor de coronacrisis.

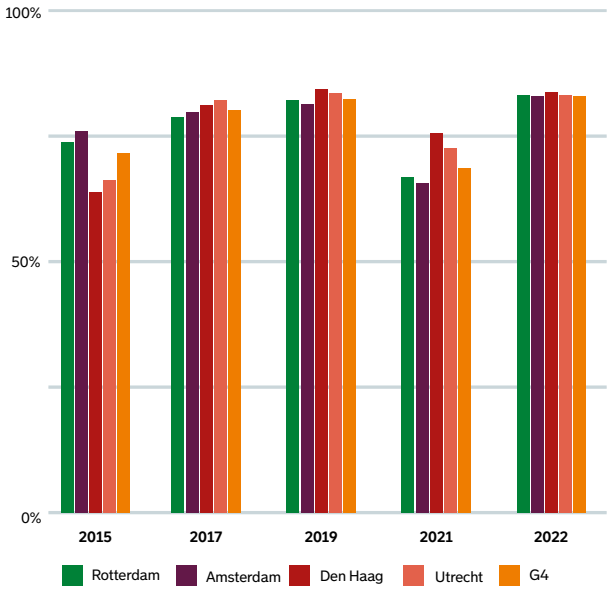
Rotterdam leunt als havenstad met een sterke internationale positie zwaar op economische sectoren die de leefomgeving fors belasten en die aan het einde van hun groei zitten. Het is belangrijk om het verdienvermogen en de kans op een goed en gezond leven van Rotterdammers voor de komende generaties op peil te houden. Nu is de kans om te investeren in nieuwe economische bedrijvigheid; in een schone, circulaire en innovatieve haven die de energie-hotspot, het waterstofcentrum en grondstoffenleverancier van Europa wordt. En daarmee ook te investeren in duurzame werkgelegenheid. De noodzakelijke inzet op de transities en de snelle technologische ontwikkelingen leiden tot een nieuwe personeelsvraag en verschuivingen in de werkgelegenheid. Mensen kunnen hierdoor de overstap van werk naar werk maken, eventueel met behulp van om-, her-, en bijscholing.

Ambitie

Wij vergroten het verdienvermogen van onze stad door een inclusieve en duurzame economische groei en waardig werk voor iedereen. Werk biedt een inkomen, waardoor het dagelijks leven beter betaalbaar wordt en stress vermindert. Maar werk is meer dan inkomen alleen. Werk geeft ons sociale relaties en maakt ons onderdeel van de gemeenschap. In Rotterdam doet iedereen op basis van zijn kunnen mee in de maatschappij. Het collegetarget is om het aantal bijstandsgerechtigden in Rotterdam te verlagen tot 30.000.

Figuur 8.2: Uitstromers uit de bijstand naar werk dat binnen twee jaar niet terugkeert in de bijstand Bron: CBS (microdata)

Daarnaast is sociaal ondernemen belangrijk. Samen met fondsen, opleidingen, bedrijven en inwoners pakken we grote maatschappelijke problemen aan. Talrijke partijen in het Rotterdamse leveren hier een gezamenlijke bijdrage aan.

We willen daarom ondernemerschap maximaal de ruimte geven en nieuwe bedrijven welkom heten in onze stad. De gemeente zorgt ervoor dat ondernemers kunnen doen waar ze goed in zijn: ondernemen. Ondernemers worden gestimuleerd om bij te dragen aan de economische transities, versterking van de economische structuur en de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Dit sluit aan bij de groeiende impact economie in Rotterdam. Dat is een economie waarin maatschappelijke waarde centraal staat, boven aandeelhouderswaarde. De impact economie trekt nieuwe ondernemingen aan en stimuleert ondernemers om op een positievere manier een bijdrage te leveren aan de Rotterdamse economie. Daardoor komen banen beschikbaar voor Rotterdammers en regiobewoners en dragen we bij aan een schone, innovatieve en circulaire economie.

De aanpak

Een optimale gemeentelijke dienstverlening voor ondernemers is essentieel. Door minder regels en bureaucratie en het hanteren van een 'ja, mits-houding'. Voor meer ruimte voor de economie en vernieuwend ondernemerschap wordt gewerkt aan aantrekkelijke winkelgebieden (in samenwerking met winkeliers, wijkraden en klanten), innovatieve werkgebieden en toekomstbestendige werklocaties. Dat is vertaald in een collegetarget gericht op het handhaven van voldoende beschikbare bedrijfsruimte in de wijken, waarbij tegelijkertijd de kwaliteit en het gebruik van de bedrijfsruimten op industrie- en bedrijventerreinen wordt verbeterd. In tijden van crisis wordt bovendien extra dienstverlening geboden aan kwetsbare ondernemers.

We spraken begin 2019 af om samen te investeren in een toekomstbestendige en inclusieve arbeidsmarkt in de regio Rotterdam-Rijnmond. Samen met werkgevers en onderwijsinstellingen in de regio Rijnmond zorgen we, onder andere door Leerwerkakkoorden (LWA), voor een goede aansluiting tussen opleidingen en de arbeidsmarkt. Inmiddels zijn er Leerwerkakkoorden op de terreinen haven, zorg, energietransitie, bouw en techniek, transport, logistiek, personenvervoer en binnenvaart, facilitaire dienstverlening en het midden- en kleinbedrijf. In 2023 worden de LWA afgerond en worden de succesvolle activiteiten voortgezet via andere en deels nieuwe programma's.

Daarnaast richten we samen met partners uit het onderwijs en bedrijfsleven een Rijnmonds Arbeidsmarkt Perspectieffonds (RAP010) op. Doel is om werkzoekenden in de regio te begeleiden naar (nieuw) duurzaam werk. Het zwaartepunt ligt daarbij op sectoren waar grote tekorten zijn, zoals de zorg, de haven, het onderwijs, OV, veiligheid en techniek. Hiermee helpen we meer Rotterdammers aan werk én komt er meer en goed personeel beschikbaar voor bedrijven, zodat we economisch kunnen groeien als stad.

We inspireren, informeren en stimuleren mkb'ers om digitaal, duurzaam en circulair te ondernemen. Samen met onze partners zorgen we dat aanwezige kennis, middelen en netwerken zo laagdrempelig mogelijk worden aangeboden om het Rotterdamse kleine en middelgrote mkb vooruit te helpen.

Melk van de Floating Farm in Merwe4Haven. Fotograaf Louis Meulstee

9 Industrie, innovatie en infrastructuur

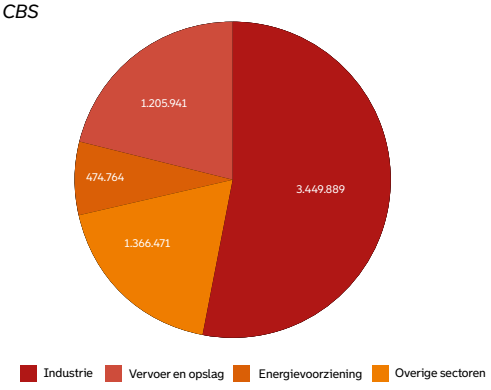
Rotterdamse situatie

Rotterdam staat voor grote opgaven als het gaat om industrie, innovatie en infrastructuur. Energie-, water-, grondstoffen- en informatiesystemen, (digitale) infrastructuur en het mobiliteitsnetwerk zijn essentieel om de stad leefbaar te houden, een verdere groei van de stad mogelijk te maken én om aan de klimaatdoelstellingen te voldoen. Rotterdam moet deze systemen versterken met het oog op de toekomst. Sturen op resilience – veerkracht – draagt hieraan bij. Stedelijke veerkracht is het vermogen van mensen, organisaties, bedrijven en systemen om te overleven, zich aan te passen, vanuit waarde en kwaliteit te functioneren en te groeien ongeacht spanningen en crises.

We moeten ervoor zorgen dat onze groeiende en 'verdichtende stad' beter bereikbaar wordt. Daarbij streven we naar een duurzaam, energiezuinig Rotterdam met een betere luchtkwaliteit. Rotterdam zet in op nul-emissie-mobiliteit – dus uitstootvrij - voor personenvervoer, goederenvervoer en het gemeentelijke wagenpark. Het aanleggen van een goede laadinfrastructuur voor elektrisch vervoer is een belangrijke randvoorwaarde. Ook is het belangrijk om marktontwikkeling van vulpunten voor zwaar vervoer aangedreven op waterstof te volgen zodat ook daar in de toekomst in de behoefte kan worden voorzien. Rotterdam heeft in 2022 de internationale Avere E-visionary Award gewonnen voor goede laadinfrastructuur en is volgens ALD Automotive de meest EV-vriendelijke gemeente.

Figuur 9.1: Geleverde elektriciteit in 1000 kwh (2021)[3]

Bron: CBS

De haven werkt aan de energietransitie en verduurzaming door middel van vier pijlers, onder andere het vernieuwen van het energiesysteem door over te stappen op groene stroom en waterstof en het verduurzamen van het transport. Het streven is een CO2 neutrale haven te zijn in 2050, met een tussenstap van 55% reductie in 2030.

Ambitie

Belangrijke doelstellingen zijn op groei van de stad gerichte duurzame aanpassingen van de infrastructuur en verduurzaming van de industrie en de haven.

Het grondstoffensysteem willen we vernieuwen en verduurzamen met behulp van hoogwaardig hergebruik en recycling, circulaire productiemethoden, levensduurverlenging, flexibele ontwerpprincipes, waterstof en duurzame biomassa. We werken toe naar een aardgasvrij Rotterdam, zodat gebouwen in de toekomst op een duurzame manier worden verwarmd. Rotterdam wil dat in 2030 het gebruik van primaire grondstoffen in de stad is gehalveerd. Verder is Rotterdam volgens de planning in 2050 volledig

3 *2021 is voorlopig.*

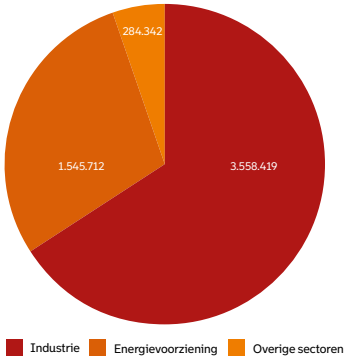
circulair. Ook is de stad voorstander van het sluiten van kolencentrales. Hierbij wordt wel eerst gekeken naar nieuw en passend werk voor de werknemers. Voor 2040 maken we al het gemotoriseerd vervoer uitstootvrij. Het gehele gemeentelijke wagenpark is in 2030 emissieloos.

Aanpak

We maken de groei en 'verdichting van de stad' mogelijk met slimme duurzame en integrale aanpassingen aan het verkeers- en vervoersnetwerk. We zetten ons in voor vervoersmiddelen en vervoerssystemen die schoner en stiller zijn, minder ruimte claimen en voor iedereen toegankelijk zijn. Een toekomstbestendige energie-infrastructuur voor elektrisch rijden is hier een onderdeel van. We werken samen met bewoners aan wijkgerichte oplossingen zoals mobiliteitshubs, waarin verschillende vormen van vervoer ruimtelijk worden samengebracht. Met werkgevers werken we aan oplossingen voor zakelijk verkeer. Daarnaast verduurzamen we het gemeentelijk wagenpark.

Samen met onze havenpartners zetten we ons in voor de verduurzaming van de industrie en de haven. Daarnaast gaat het om het vernieuwen en verduurzamen van het energiesysteem van de haven, met behulp van groene stroom, blauwe en groene waterstof (lokaal geproduceerd én geïmporteerd) en elektrificatie van industrieprocessen. De gemeentelijke visie op waterstof biedt een helder kader voor de ontwikkeling en inzet van waterstof en handelingsperspectief voor investeringen en subsidieverstrekkingen.

Figuur 9.2: Geleverd aardgas in 1000 M³ (2021)[4]
Bron: CBS

De wederopbouw van Rotterdam na de Tweede Wereldoorlog betekende het aanleggen van een ruim opgezet stratenpatroon in de stad. Dit gaf de auto ruim baan. Uit de gegevens blijkt dat de auto nog altijd een relatief populair vervoersmiddel is in Rotterdam. Verder blijkt ook dat Rotterdammers relatief weinig gebruikmaken van de fiets: in de Maasstad vindt het minste aantal verplaatsingen per fiets plaats van de G4. Fietsen wordt gestimuleerd. Zo streeft de gemeente naar extra plekken voor fietsparkeren in de binnenstad.

Innovatie gaat hand in hand met innovatieclusters waar innovatieve bedrijven, kennisinstellingen en overheden samen optrekken. Partners zoals Innovation Quarter, Economic Board Zuid-Holland en Havenbedrijf Rotterdam, maar ook Erasmus Center for Entrepreneurship, Yes!Delft, Smart Port en Up!Rotterdam zijn essentieel voor het aanjagen van innovaties.

4 *2021 is voorlopig.*

In de stad

Marie-José Baartmans, directeur BREYTNER

Zero Emissie Stadslogistiek (ZES) Breytner: samen op weg naar emissievrij Rotterdam

In 2025 moeten alle nieuwe bestel- en vrachtauto's in de binnenstad uitstootvrij zijn. Zero Emissie Stadslogistiek (ZES) is een gezamenlijke opgave van de gemeente en het bedrijfsleven in Rotterdam. Het is een duurzame aanpak van de logistieke sector op weg naar een gezonde, duurzame en bereikbare stad. Afspraken, acties en de wil om samen te werken zijn vastgelegd in een convenant dat inmiddels door zo'n 60 bedrijven is ondertekend. Marie-José Baartmans van BREYTNER Zero Emission Transport, richt zicht als een van de ZES-partners volledig op emissievrij transport. Zij was een van de eerste ondertekenaars van het convenant.

Ontstaansgeschiedenis BREYTNER
Marie-José Baartmans: "In 2014 waren er grote problemen met de luchtkwaliteit rondom de 's Gravendijkwal. De levensverwachting bleek in dit gebied zo'n 3 tot 5 jaar korter dan in de rest van het land. Nadat bewoners in opstand kwamen, besloot de gemeente in 2015 dit traject volledig af te sluiten voor dieselvrachtwagens. Dat werd meteen de eerste Zero Emissie Zone van Nederland. Dat was voor ons als transportbedrijf wel een en eyeopener. Wetende dat de stad altijd bevoorraad zal moeten worden, zijn wij in dat jaar gestart met emissievrij transport als onze core business."

Samenwerking binnen ZES
Vanaf het begin werken we nauw samen met de gemeente Rotterdam en andere partners en hebben we regelmatig brainstormsessies. Bijvoorbeeld over waar laadpalen zouden moeten komen, waar je hubs zou kunnen maken om van container te wisselen van diesel naar elektrisch vervoer, dat soort zaken. Ook organiseert de gemeente regelmatig bijeenkomsten vanuit Logistiek010 over mobiliteit en zero emissie transport. Wij zijn dan vaak aanwezig om ons verhaal te vertellen en vragen te beantwoorden over de kansen en de toekomst binnen de transportsector.

Ontwikkelingen
We begonnen in 2015 met twee trucks en zitten nu op twaalf. Dat lijkt misschien weinig, maar daarmee zijn we het een na grootste zero emissie transportbedrijf van Nederland. Waar in de beginjaren onze actieradius en mogelijkheden met wissellaadbakken best wel beperkt waren, kunnen we nu steeds zwaardere en grotere transporten aan en verzorgen we volledige trajecten van A naar B.

De belangrijkste uitdagingen
De kracht van het batterijpakket en de actieradius van elektrische vrachtwagens en bestelbussen neemt nog steeds snel toe. De techniek vormt dan ook niet de barrière. De uitdagingen zitten meer in de hoogte van de investeringen voor transportbedrijven en het voorzien in voldoende aansluitingen om die trucks en vele bestelbussen op te laden. Daarom is het zo belangrijk om samen na te denken over oplossingen en daarop beleid te maken.

Ambitieus blijven
Mijn advies is klein beginnen, maar wel beginnen. Bezoek de bijeenkomsten van Logistiek010 waar heel veel kennis wordt gedeeld. Wat betekent zo'n transitie naar een nieuwe techniekssoort? Hoe beïnvloedt dat mijn bedrijfsprocessen? Begin met één elektrische truck in je vloot of kijk naar hoe je één stroom zou kunnen verduurzamen. Misschien kun je aanhaken bij andere bedrijven of ladingen bundelen. Samen staan we sterker in de transitie naar emissievrij. Daarom hoop ik ook dat we daar met elkaar ambitieus in blijven.

Meer weten over Zero Emissie Stadslogistiek?
Ga naar www.logistiek010.nl

5 Gender-gelijkheid

10 Ongelijkheid verminderen

Rotterdamse situatie

In Rotterdam is diversiteit een feit. Rotterdam telt 175 verschillende nationaliteiten. Geen bevolkingsgroep is meer in de meerderheid en ook tussen mensen in een 'groep' zijn er verschillen: de gelaagdheid van persoonlijke kenmerken maakt iedere persoon uniek. Stereotype beelden doen geen recht aan de realiteit. Diversiteit is een gegeven en inclusiviteit het streven.

Onze overeenkomsten zijn groter dan onze verschillen. Rotterdammers kunnen op allerlei gebieden dezelfde doelen, waarden, wensen of uitdagingen hebben. Tegelijkertijd speelt ongelijkheid een belangrijke rol in het maatschappelijk debat. Samenleven met verschillende groepen gaat vaak goed, maar soms ook niet. Het kan voor bewoners problemen opleveren zoals racisme en discriminatie en zich niet (meer) thuis en veilig voelen in hun wijk.

In sociaal en economisch opzicht zijn er verschillen in bijvoorbeeld opleiding, werk en inkomen, de omgang met buurtbewoners en eenzaamheid van ouderen en ook jongeren. Ongelijkheid wordt in Rotterdam scherp in beeld gebracht met het wijkprofiel. Hierin staan indexscores voor sociale indicatoren over de (ervaren) kwaliteit van leven, zelfredzaamheid, samenredzaamheid, participatie en binding met de wijk.

Volgens de Omnibusenquête 2021 heeft 20% van de Rotterdammers zich in het afgelopen jaar wel eens gediscrimineerd gevoeld. Dit aandeel is ten opzichte van 2018 iets toegenomen, maar is nog wel lager dan in 2017. Onder Rotterdammers met een migratieachtergrond is dit percentage relatief hoog (26%, tegen 13% zonder migratieachtergrond). Verder neemt de ervaren discriminatie af naarmate men ouder wordt. Het verschil tussen mannen en vrouwen is niet

Black Lives Matter-protest juni 2020

groot; vrouwen zeiden iets vaker wel eens discriminatie te hebben ervaren.

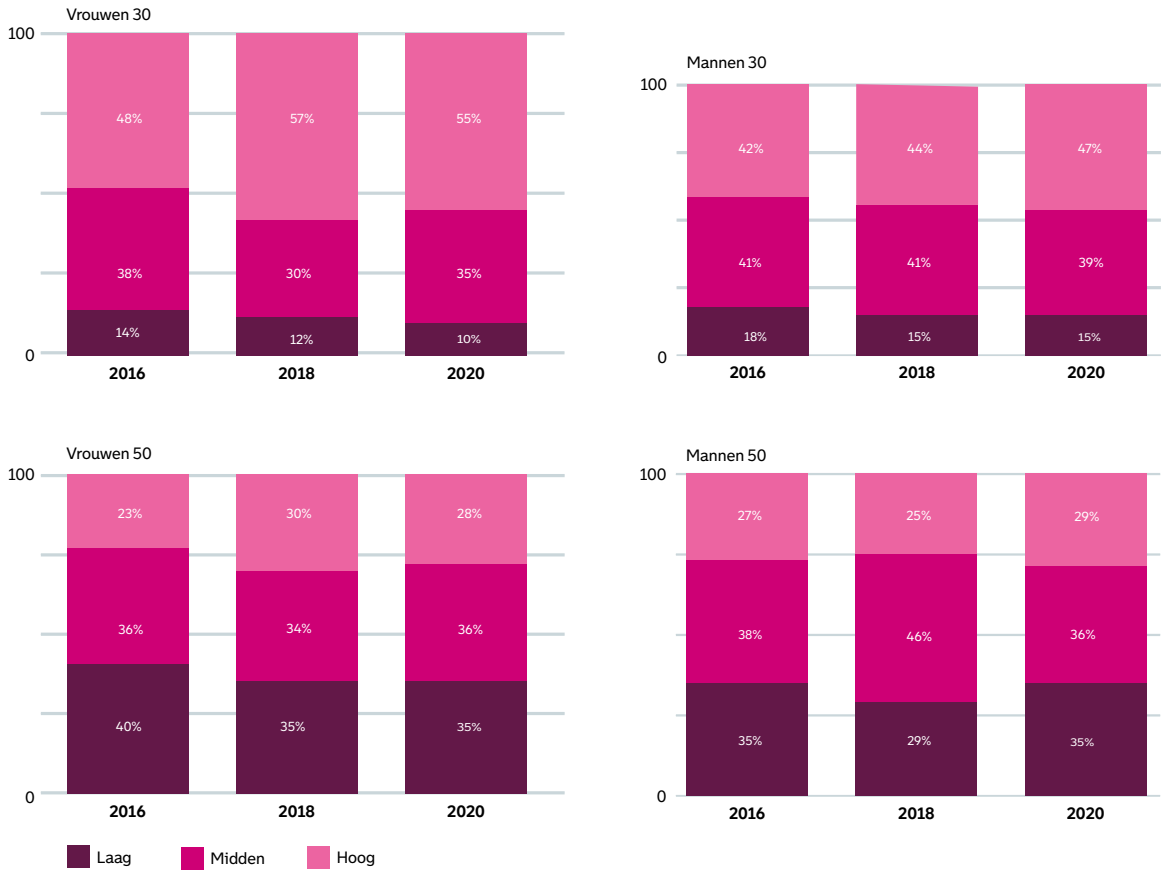
De helft van de Rotterdammers die zich gediscrimineerd voelden, noemt ras of huidskleur als één van de gronden waarop werd gediscrimineerd; dat komt neer op 9% van alle Rotterdammers. Ook veel genoemd: nationaliteit (41% van wie zich gediscrimineerd voelden), godsdienst of levensovertuiging (21%), geslacht (20%) en leeftijd (16%).

De ervaren discriminatie vond in de helft van de gevallen van de ondervraagde Rotterdammers plaats op straat. Drie van de tien ervoeren discriminatie tijdens het winkelen en een kwart op de werkvloer. Slechts 6 % van de geïnterviewden gaf aan de discriminatie te hebben gemeld of aangifte te hebben gedaan.

Hierbij hanteert het CBS de volgende definities:

- laag: geen startkwalificatie en niet bemiddelbaar voor betaalde arbeid
- midden: tussen laag en hoog
- hoog: HBO- of WO-diploma

Figuur 5 & 10.1: Opleidingsniveau voor mannen en vrouwen
Bron: CBS (microdata)

Ambitie

Realistisch en ontspannen. Dat is hoe we in Rotterdam met verschillen omgaan. We houden ons allen aan de Nederlandse wetten, met als belangrijkste de Grondwet. Artikel 1 van onze Grondwet zegt 'Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan'.

De ambitie is dat iedere Rotterdammer mee moet kunnen doen aan de samenleving. In onze stad is geen ruimte voor discriminatie, racisme, moslimhaat, seksisme, antisemitisme, haat tegen LHBTIQA+ of voor welke vorm van uitsluiting dan ook. Er is meer nodig om te zorgen dat mensen naar deze wet leven en daar heeft de overheid een taak in. We zetten in op gelijkwaardigheid en inclusie en tegen discriminatie en racisme.

De aanpak

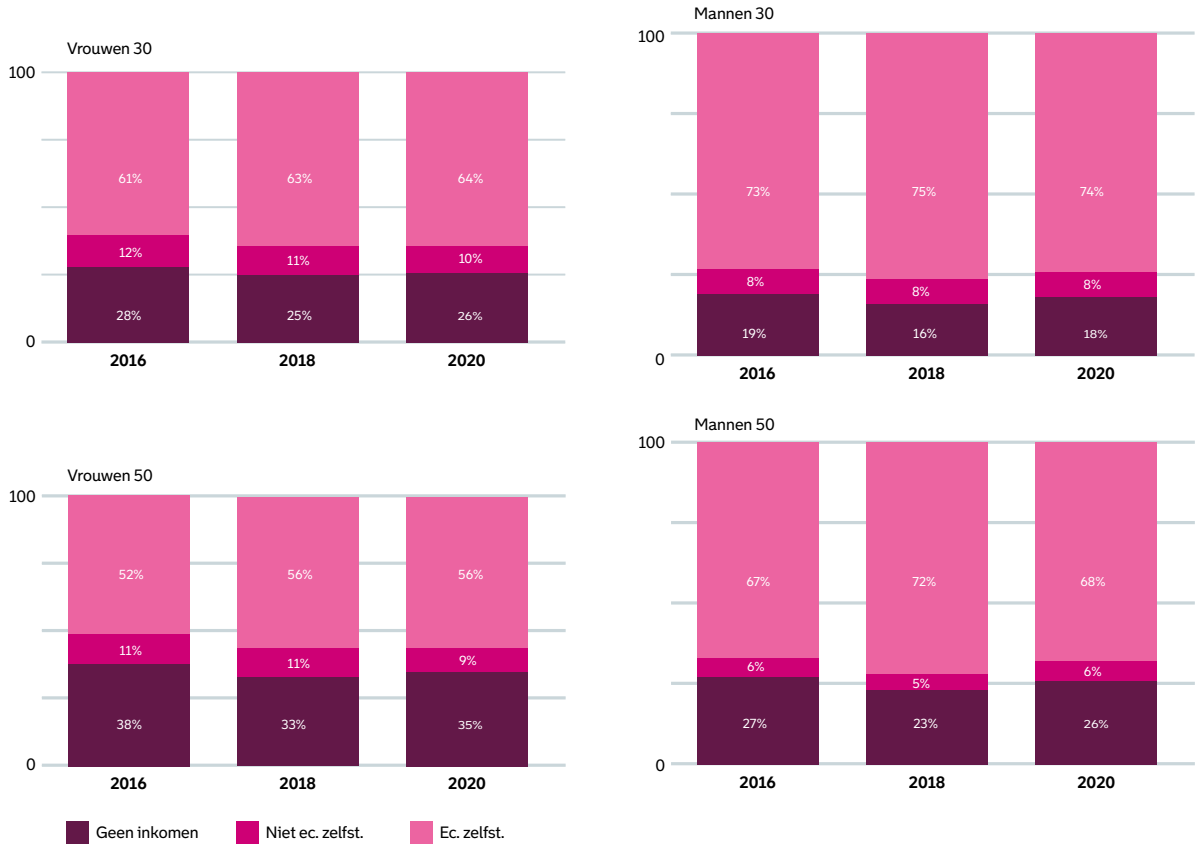
Naar aanleiding van onder andere de Black Lives Matter-protesten in 2020 is de gemeente in gesprek gegaan met de stad. Er is gesproken met mensen die een grote diversiteit aan Rotterdammers vertegenwoordigen. De gesprekken waren waardevol: soms confronterend, maar altijd constructief. De opgedane inzichten gaan over erkenning, eigenaarschap en educatie.

Samen met organisaties in de stad werken we aan maatregelen om extremisme, discriminatie en racisme terug te dringen. Ook werken we aan de emancipatieagenda waarbij niet alleen vrouwenemancipatie centraal staat, maar ook anti-discriminatie, diversiteit en emancipatie van LHBTIQA+-ers. Dat gebeurt door te werken aan meer veiligheid, voorlichting, zichtbaarheid en afstemming van en met Rotterdammers.

De gemeente spant zich in om het eigen personeelsbestand een afspiegeling te laten zijn van de brede samenleving. De gemeente past geen algoritmen toe die direct of indirect beslissingen baseren op gegevens die terug te voeren zijn naar afkomst.

Iemand is economisch zelfstandig als het persoonlijke inkomen uit arbeid (als werknemer of uit eigen onderneming) hoger is dan de bijstandsuitkering voor een alleenstaande.

Figuur 5 & 10.2: Individueel inkomen voor mannen en vrouwen. Bron: CBS (microdata)

28
28
LOVE

In de stad

Marieke Hillen, nitiatiefnemer en werkbestuur Het Wijkpaleis

Mooi, Mooier, Middelland:
Samen werken aan veiligheid en verbinding

Mooi, Mooier, Middelland is een samenwerking tussen de gemeente Rotterdam en de inwoners van de wijk Middelland in Rotterdam West. Binnen deze co-creatie zijn het de bewoners en ondernemers die de kar trekken en de koers bepalen van de ontwikkeling in de wijk. Wijkbewoner Marieke Hillen was vooral in de beginjaren intensief betrokken bij het programma dat startte in 2015 en inmiddels is verlengd tot 2024.

Betrokken geraakt
Marieke Hillen: "Als een van de initiatiefnemers van Singeldingen was ik al bezig met projecten in de wijk. Daarbij zag ik Mooi, Mooier, Middelland als een gezamenlijke ontdekkingstocht, waarbij we zochten naar antwoorden op vragen als: Wie is nou eigenlijk de stad, wie maakt de stad? Vragen die Saskia Sassen, sociologe en schrijfster van het boek 'Global City', zich ook wel stelde. En ook: hoe kunnen we met elkaar een veiligere omgeving creëren, zonder meteen te denken aan meer camera's en meer blauw op straat?"

Steeds meer initiatieven in de wijk
Door Mooi, Mooier Middelland staat de wijk veel meer op het netvlies bij de eigen bewoners. De eerste jaren leidde het ook tot veel fysieke, zichtbare ingrepen. Bijvoorbeeld het beter organiseren van speelpleintjes waar jongeren overlast bezorgden. Ook zijn we in 2015 met meerdere initiatieven samen 'Het Huis van de Wijk' geworden. Die 13 initiatieven, waaronder Het Wijkpaleis, Buurtatelier, Oranjerie, Oostervant en de Spoortuin liggen verspreid door de wijk en vormen samen een ongelooflijk sterk netwerk van mensen die samen weer een gemeenschap vormen.

De kracht van Mooi, Mooier Middelland
De grootste kracht zit in het netwerk dat door de initiatieven is ontstaan. De duurzame gemeenschappen, waarmee we armoede en ongelijkheid tegengaan.

Bewoners zijn Middelland steeds meer gaan zien als een wijk die je met elkáár maakt. Zo bekommeren buurtgenoten zich bijvoorbeeld om een groep mannen en vrouwen die in de verslaving zat. Ze zijn met hen het 'Clean Up' project gestart. Dat gaat over 'clean' blijven en de wijk 'clean' houden. Die mensen leveren nu een positieve bijdrage in de wijk. Niet alleen door op te ruimen, maar ook door te helpen met verhuizingen, vloeren leggen, en zo meer. Het gaat om het benutten van de potentie van mensen in de wijk en het verbinden van kennis en kunde.

Nog genoeg te doen in de wijk
Na de spurt die we in 2015 met elkaar hebben ingezet, lijkt Mooi, Mooier Middelland in rustiger vaarwater te zitten. Maar er speelt nog genoeg. Op dit moment wordt er samen met Woonstad gewerkt aan de vergroening en het gezamenlijk gebruik van de binnenterreinen rondom sociale huurwoningen. Daarnaast is de herinrichting van de Claes de Vrieselaan een groot project. Ook dat wordt weer op een co-creatie manier aangepakt. Zolang we als bewoners actief betrokken blijven en tijdig aan de bel trekken als er iets speelt, kan Middelland alleen maar mooier worden.

Kijk voor meer informatie op
www.mooimooiermiddelland.nl, www.huizemiddelland.nl en www.wijkpaleis.nl

11 Duurzame steden en gemeenschappen

Rotterdamse situatie

Rotterdam is populair: steeds meer mensen willen er wonen, werken en recreëren. Het realiseren van voldoende woningen, werkgelegenheid en voorzieningen is essentieel om deze komst naar de stad op te vangen.

Een aantal grote transities zijn merkbaar. De aanpassing aan de gevolgen van klimaatverandering is er één van. Rotterdam profiteert al eeuwenlang van zijn gunstige ligging in de delta, tegelijkertijd hebben de zeespiegelstijging en klimaatverandering hier extra impact.
Ook de energietransitie heeft grote impact op de stad en de regio, omdat onze industrie en logistiek nog grotendeels gebruik maken van fossiele brandstoffen.

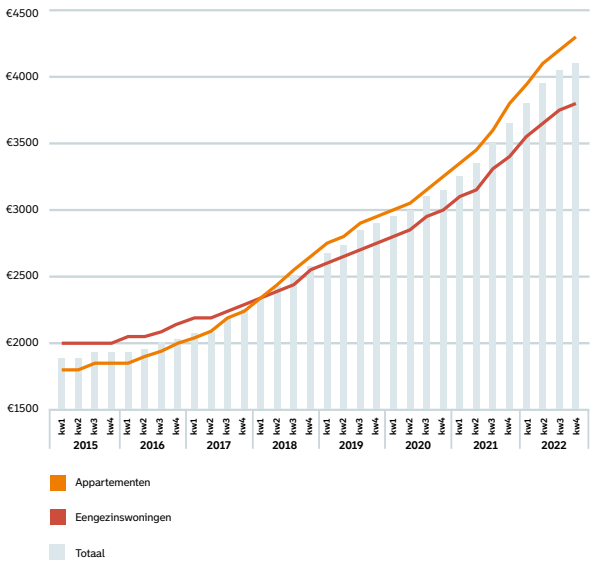
Dit gebruik zal vervangen moeten worden door meer duurzame energiebronnen. Bovendien streven we naar een circulaire economie, waarbij we waardevolle grondstoffen, materialen en producten zo lang mogelijk benutten en hoogwaardig hergebruiken. De manier waarop we in steden reizen verandert, er komen steeds meer nieuwe vormen van vervoer bij die om een plek vragen. De stad kent nog andere grote uitdagingen op het gebied van ruimtegebruik. Tot slot speelt bij al deze transities digitalisering een onmisbare rol.

Ondanks een voorzichtige omslag door de stijgende rentetarieven waren tot en met 2022 sterk stijgende woningprijzen te zien op de woningmarkt. Eind 2022 is een kentering ingezet. Het prijsverschil van woningen in het derde kwartaal van 2021 was 24% hoger dan in het jaar daarvoor.

Gekoppeld aan deze stijgende woningprijzen is een groeiende ongelijkheid. Een deel van de huishoudens heeft voldoende inkomen en kan zich een koopwoning veroorloven, terwijl andere Rotterdammers moeite hebben om aan een betaalbare en goede woning te komen. Dit wordt onder andere veroorzaakt door onvoldoende startkapitaal, teruglopend betaalbaar aanbod,

Figuur 11.1: Gemiddelde verkoopprijs bestaande bouw per m²
Bron: WOZ monitor (Calcasa)

almaar stijgende huurprijzen en de kwaliteit van huurwoningen. Tegelijkertijd ligt er een grote opgave in de sanering van asbestdaken, klimaatadaptie, funderingsherstel, achterstallig onderhoud, verduurzaming en aardgasvrij maken.

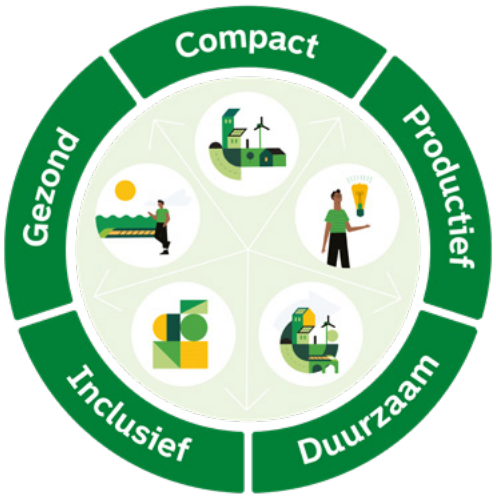
De kwaliteit van de beschikbare woningvoorraad heeft deels historische wortels, gelegen in de Tweede Wereldoorlog en daarna. Na WOII zijn snel veel woningen gebouwd, die als tijdelijk waren bedoeld maar waarvan er veel tot op de dag van vandaag nog worden bewoond. De opgave om deze woningen aan te passen naar de eisen van de huidige tijd is begroot op 10,7 miljard. Per woning is dat een gemiddelde investering van circa 65.000 euro, waarvan 39.000 euro niet is terug te verdienen door bijvoorbeeld waardestijging of door een lagere energierekening.

Ambitie

Rotterdam kiest voor goede groei. Groei die bijdraagt aan het welzijn van de inwoners, aan een duurzame samenleving en aan economische vooruitgang. Groei die het Rotterdamse rijke erfgoed en de identiteit ondersteunt en versterkt, waarbij we Rotterdammers betrekken bij het proces van verandering. Deze goede groei is essentieel om ervoor te zorgen dat we een aantrekkelijke stad zijn en blijven voor alle Rotterdammers, want samen maken we de stad.

Om richting te bepalen voor deze goede groei biedt het kompas van de Omgevingsvisie vijf perspectieven: compact, gezond, inclusief, duurzaam en productief.

Figuur 11.2: Perspectieven voor de toekomst van de fysieke leefomgeving
Bron: Omgevingsvisie Rotterdam

De ambitie is een veilige en uitnodigende woonomgeving, met een vitale gemeenschap. Iedere bewoner is er thuis en kan zich er vrij bewegen. Zo'n wijk legt de basis voor gezondheid en perspectief, met bewoners die weerbaar zijn tegen criminaliteit en ondermijning. In leefbare wijken is sprake van aantrekkelijke woonmilieus met voldoende variatie in woningen, een woningvoorraad met voldoende kwaliteit en duurzame toekomstwaarde.

De aanpak

We willen de bestaande woningvoorraad in Rotterdam voldoende beschikbaar houden voor eigen bewoning en de particuliere woningvoorraad die betaalbaar moet zijn ook betaalbaar houden. De gemeente fungeert daarbij als marktmeester door opkoopbescherming toe te passen en te handhaven en het programma 'Goed Huren en Verhuren' door te zetten. Ook de samenwerking met partijen in de stad door verschillende subsidieregelingen, regionale afspraken en akkoorden met de industrie (klimaatakkoord, klimaatdeals) draagt bij aan een duurzame en veerkrachtige stad.

Iedere Rotterdammer moet de mogelijkheid hebben te wonen in een woning die past bij het inkomen. Hiervoor is een collegetarget vastgesteld om minimaal 14.000 woningen in verschillende segmenten te realiseren. Dit stimuleren we door nieuwe woningen te bouwen in verschillende prijssegmenten en afspraken te maken met woningbouwcorporaties. Zo voorkomen we ongewild vertrek van starters, ouderen of sociale stijgers uit de stad. Ook gaan we door met de aanpak van de woningvoorraad in de wijken op Zuid, via het Nationaal Programma Rotterdam Zuid.

Het groener maken van de woonomgeving en het schoonhouden van de stad dragen bij aan een prettig leefklimaat. De transities naar een circulaire, klimaatadaptieve en biodiverse stad zijn hiervoor interessante oplossingsrichtingen. Er zijn daarom collegetargets vastgesteld om het plaatsen van afval rond containers en zwerfafval te verminderen én meer groen aan te leggen.

Om meer Rotterdammers structureel een leven lang te laten bewegen of te sporten wordt gewerkt aan sportprogrammering. Daarbij is extra aandacht voor een aantal specifieke doelgroepen: kinderen in achterstandssituaties, ouderen en mensen met een beperking.

Fotograaf: Joep-Boute

Voor cultuur is de doelstelling optimale voorzieningen te bieden om een breed, artistiek hoogwaardig aanbod te presenteren voor een divers publiek. Ruimte voor nieuw talent is essentieel.

Rotterdam ontwikkelt zich verder als een klimaatadaptieve deltastad met een robuust stedelijk (bodem) watersysteem. We beschermen zoveel mogelijk tegen extreme weersinvloeden, onder andere door de spongwerking van de stad te herstellen. Met het programma Rotterdams Weerwoord is een beweging in gang gezet om samen met de Rotterdammers de stad aan te passen aan klimaatverandering. Daarnaast voeren we een actieve aanpak voor een betere luchtkwaliteit en voor het verminderen van geluidsoverlast. Beide dragen bij aan een betere gezondheid.

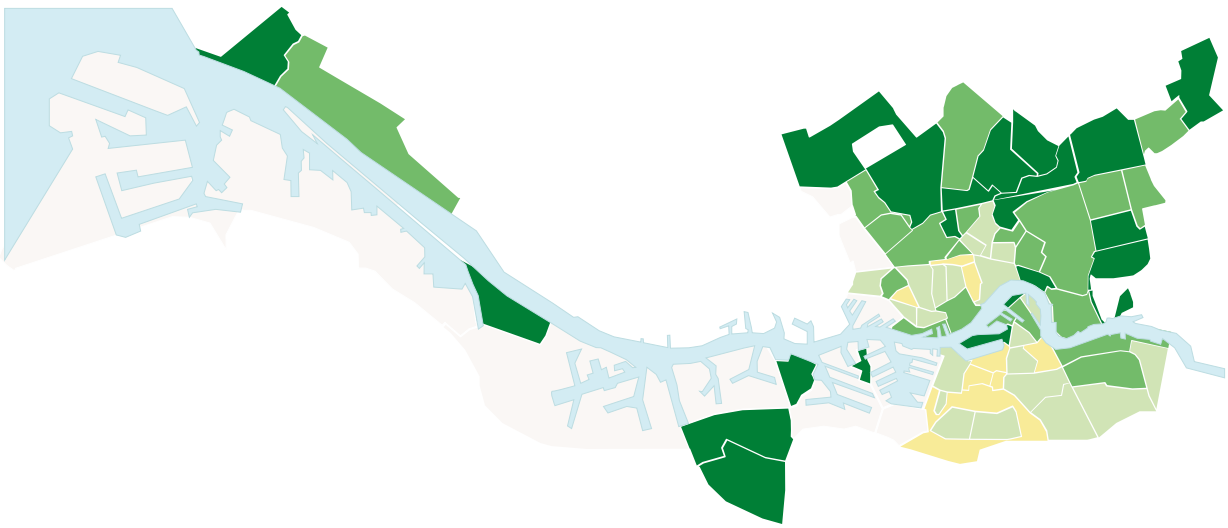
De gemeente betrekt Rotterdammers nog meer en beter bij ontwikkelingen en maatregelen die hun leefomgeving raken. Dat gebeurt onder andere door wijkakkoorden uit te voeren, gebiedsconferenties en Tour-de-wijken te organiseren, participatie-instrumenten stadsbreed in te zetten en bewonersinitiatieven te subsidiëren.

De verschillen tussen wijken worden zichtbaar in de sociale, fysieke en veiligheidsindex van het Rotterdamse Wijkprofiel. Het Wijkprofiel levert daarmee een belangrijke indicator. De wijk waarin iemand woont kan namelijk grote invloed hebben op de kwaliteit van het dagelijkse leven.

Bewoners in een belangrijk deel van de wijken ervaren de eigen straat en wijk helaas niet altijd als een leefbare, uitnodigende woonomgeving die hen kansen biedt. En ze ervaren vaak overlast van hun buurtgenoten. Waar dat escaleert, leidt dat tot polarisatie. In dat ongenoegen voelen ze zich niet gehoord, dat leidt tot weinig vertrouwen in de overheid. Dat op zijn beurt uit zich onder meer in een lage coronavaccinatiegraad en een lage opkomst bij de verkiezingen.

Verschillen in veiligheid zien we terug in criminaliteitscijfers, ervaren overlast en hoe veilig mensen zich voelen. Wat opvalt is dat de objectieve meting van veiligheid hoger uitvalt dan de subjectieve meting. Daarnaast is er een groot verschil in veiligheid (objectief en subjectief) tussen verschillende gebieden en wijken.

Figuur 11.3: Veiligheidsindex - 2022
Bron: Wijkprofiel

12 Verantwoorde consumptie en productie

Rotterdamse situatie

Stad en haven van Rotterdam zijn nu nog grotendeels afhankelijk van primaire grondstoffen en de daaraan verbonden werkgelegenheid. Er zijn nog veel barrières op de weg naar een volledig circulaire economie, onder andere in werkgelegenheid, onderwijs, wet- en regelgeving en ruimteschaarste. Toch heeft Rotterdam alles in huis om grote stappen te zetten naar een circulaire samenleving, dat blijkt uit recent onderzoek naar de grondstoffenstromen in stad en haven.

Ambitie

We hebben te maken met een groeiende wereldbevolking, in combinatie met de uitputting van de grondstoffen van onze planeet en een temperatuurstijging. Dit vraagt om een radicale vermindering van het gebruik van niet-hernieuwebare primaire grondstoffen. In Rotterdam willen we dat circulair de maatstaf is in de stad en dat het fossiele grondstoffengebruik met 50% is verminderd in 2030. In 2050 is de Rotterdamse samenleving volledig circulair. Materiaalkringlopen zijn dan gesloten en door afval te zien als grondstof krijgt het opnieuw waarde.

In een circulair Rotterdam consumeren en produceren we binnen de perken: binnen de grenzen van wat de aarde aankan. Zo kan Rotterdam een fijne, leefbare en schone stad zijn, ook voor de generaties na ons. Doordat grondstoffen schaarser worden en de (energie)kosten voor productie en transport hoger worden, bestaat het risico dat producten voor steeds minder mensen bereikbaar zijn. Een transitie waarbij circulair het nieuwe normaal wordt is nú nodig. Door minder materialen toe te passen en deze beter, langer en opnieuw te gebruiken werken we toe naar een volledig circulaire economie in 2050. Dit draagt bij aan een groener en duurzamer Rotterdam. Een stad die gezonder en schoner is. En economisch veerkrachtiger.

De aanpak

Afgelopen jaren is er veel ervaring opgedaan in allerlei projecten, van de bouw tot textiel, van voedsel tot plastics, met Rotterdammers en ondernemers. De afgelopen jaren stonden in het teken van leren door te doen. De lessen uit deze projecten worden verder gebracht. We breiden de circulaire werkwijzen uit die succesvol zijn gebleken en investeren in schaalbare projecten om onze impact te vergroten. We zetten doelgerichte stappen om de grote opgave van de grondstoffentransitie aan te pakken. Zo wordt circulair denken en doen onderdeel van de normale manier waarop we bouwen, produceren en consumeren. Samenwerking met partners in de stad is de kern om succesvol te kunnen zijn in deze transitie. Kringlopen sluit je immers niet met de grondstoffen zelf, maar met alle collega's, bedrijven en bewoners die daarbij betrokken zijn.

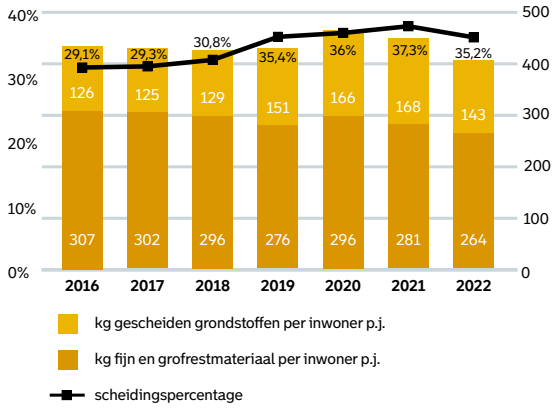
Verantwoord consumeren en produceren gaat ook via de stappen minder (consuminderen), beter (duurzamer aanbod van producten), langer (reparatie en herstel) en opnieuw (hergebruik en recycling). Dit vraagt om bewustzijn en gedragsverandering van zowel ondernemers als bewoners op het moment van aanschaffen en produceren én van de afweging en manier van afdanken.

Goede afvalscheiding door huishoudens is essentieel voor hoogwaardige recycling en is daarmee één van de schakels die nodig zijn om een circulaire economie te bereiken. Hoe we omgaan met grondstoffen en de inzet op circulariteit zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Onze doelstellingen zijn minder restafval en meer schone grondstofstromen glas, textiel, papier en gfe+t. Hoe hoger de kwaliteit van de inzameling, hoe hoogwaardiger de verwerking tot nieuwe grondstoffen en producten. We voegen enkele schakels aan de inzamelketen toe. We werken hard om de hoeveelheid afval te verminderen, bijvoorbeeld door voedselverspilling tegen te gaan. Tegelijkertijd bieden de stromen die we inzamelen ook kansen voor de stad, voor een gezond leefklimaat en werkgelegenheid. Het gfe+t keert terug naar de stad in de vorm van compost, het hout van onze milieuparken wordt hergebruikt als bouwmateriaal. De toekomstige Upcycle Mall is een inspirerende plek waar grondstoffen, hergebruik en nieuwe werkgelegenheid samenkomen.

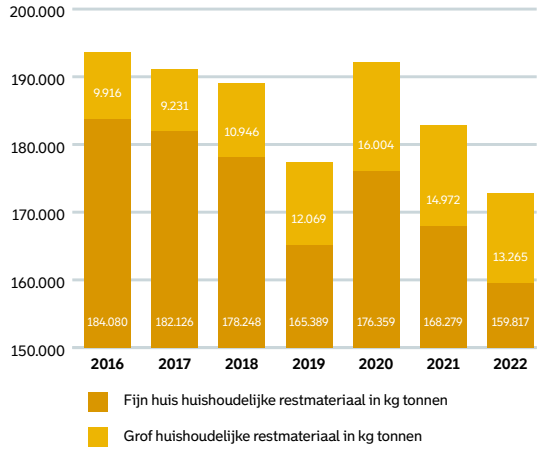
We informeren en motiveren Rotterdammers om hun afval te scheiden en we faciliteren hen om hun grondstoffen gemakkelijk op de juiste manier aan te bieden. We werken aan een slimme en efficiënte inzameling, waar de Rotterdammers van op aan kunnen. We wijzen ondernemers op de regels voor bedrijfsafval en stimuleren hen om meer grondstoffen te scheiden. We maken de stad schoon en pakken zwerfafval en naastplaatsingen aan.

Fijn huishoudelijke restmaterialen zijn grondstoffen die overblijven na het bron- en nascheiden van grondstoffen. In deze restmaterialen zijn nog potentieel te scheiden grondstoffen aanwezig, omdat niet alle bewoners alle grondstoffen scheiden.

Figuur 12.1: Gescheiden en niet gescheiden grondstoffen per inwoner in kg tonnen Bron: Gemeente Rotterdam

Figuur 12.2: Hoeveelheid ingezameld fijn en grof huishoudelijk restmateriaal per jaar Bron: Gemeente Rotterdam

Afvalscheiding bij Milieupark

In de stad

Lorenzo van Galen en Pim Roggeveen oprichters van WEAR

WEAR

Geeft sneakers een tweede leven

WEAR verkoopt 'pre-loved' sneakers en biedt cleaningdiensten aan om de levensduur van sneakers te verlengen. Lorenzo van Galen en Pim Roggeveen startten hun sneakerbedrijf om een bijdrage te leveren aan een meer duurzame consumptiemaatschappij. Tegelijkertijd geven ze mensen uit het onbenut arbeidspotentieel de kans om hun talenten te ontdekken en te ontwikkelen.

Het idee van WEAR 'A fresh step'
Lorenzo van Galen: "We zijn allebei sneakerliefhebbers en tijdens de Impact Days in 2019 raakten we geïnspireerd door de sociale en duurzame ondernemers die zich daar presenteren. In 2020 schreven we een businessplan voor het verkrijgen van een startbudget van gemeente Rotterdam via CitLab010, en in april 2021 openden we een pop-up winkel in de Van Oldenbarneveltstraat. Daar konden we ons idee fysiek testen en onze eerste werknemer aannemen. De combinatie van sneaker cleaning service en de verkoop van 'pre-loved' sneakers waar een nieuw zooltje inzit, bleek uniek en succesvol. Eind 2021 kregen we een startsubsidie en konden we de stappen zetten die we voor ogen hadden. Dankzij een mooi partnership met CBRE, verhuur commercieel vastgoed, die achter onze visie en missie staat, zit de WEAR Store sinds de zomer van 2021 in de Koopgoot."

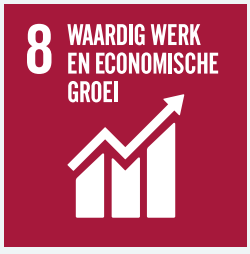
Waar komen de schoenen vandaan?
We hebben een partnership met een aantal grote kledinginzamelaars, zoals Reshare, Sympany en de Boer Group. Daar kopen wij de afgedankte schoenen in, sorteren ze en daarna begint het schoonmaakproces. Dat gebeurt in onze loods in Rotterdam-Zuid, waar we duizenden kilo's schoenen per jaar verwerken. Hier slaan we de sneakers ook op en doen we de fotografie en e-commerce. Er staan nu zo'n 1.000 paar sneakers online en daar komt elke week een verse voorraad bij. Allemaal klaar voor hun tweede leven.

De resultaten tot nu toe
Die zijn goed. We draaien boven verwachting en qua omzet is het nu 50/50; de helft verkoop en de helft sneaker cleaning service. Steeds meer mensen zien onze toegevoegde waarde. Want door schoenen een tweede leven te geven, pakken we een stukje overconsumptie aan. Daarnaast creëren we via het WerkgeversServicepunt Rijnmond ook werk voor kwetsbare doelgroepen. In totaal zijn we nu met twaalf, waaronder drie garantiebanen en we zijn aan het kijken hoe we in Rotterdam-Zuid meer doelgroepen kunnen faciliteren.

Toekomstplannen
Er liggen best veel kansen en we hebben grote ambities. Bijvoorbeeld ons concept uitrollen in andere Europese landen en samenwerken met grote sneakermerken. Die zijn straks verplicht oplossingen te zoeken voor hun overproductie en schoenen die niet worden gedragen. Daar ligt voor ons ook een kans.

Tweede leven
Alleen al in Nederland zamelen we jaarlijks 120 miljoen kilo textiel in en geschat wordt dat zo'n zelfde hoeveelheid tussen het normale afval verdwijnt. Mijn boodschap is dus vooral: kijk eerst wat je hebt, voordat je iets nieuws koopt. Vaak wordt iets weggegooid of vervangen, terwijl het nog goed is. En als je het dan toch weg wilt gooien, zorg dan dat het in de juiste bak terechtkomt. Want dan krijgen jouw schoenen en kleding tenminste nog een tweede leven.

Meer weten over WEAR? Of wil je een paar te gekke 'pre-loved' sneakers aanschaffen?
Ga naar de webshop via www.wear-store.nl

13 Klimaat actie

Rotterdamse situatie

Klimaatverandering heeft vier grote klimaattrends tot gevolg die ook in Rotterdam merkbaar zijn: we krijgen steeds meer te maken met extreme regen, droogte en warmte én de zeespiegel stijgt. Voor Rotterdam is het essentieel om ook de thema's grondwater en bodemdaling toe te voegen. De gevolgen van al deze thema's zijn met elkaar verbonden en versterken elkaar. Deze effecten en de stijgende zeespiegel zorgen ervoor dat het woon- en vestigingsklimaat van Rotterdam onder druk komt te staan.

Vast staat dat Rotterdammers in actie moeten komen om de klimaatcrisis te bestrijden. Bewoners, ondernemers en organisaties moeten de handen ineenslaan om Rotterdam op een goede manier door te kunnen geven aan toekomstige generaties Rotterdammers.

Ambitie

Het Rotterdams Weerwoord heeft de 'Klimaatopgave in kaart'. Hierin worden keuzes gemaakt en doelen voor 2030 gesteld. Een belangrijk doel van Rotterdam is om de aangescherpte landelijke norm van 55% CO2-reductie in 2030 te halen. In 2050 moet de stad klimaatneutraal en 100% klimaatadaptief zijn, dus bestand tegen weersextremen. Verder streeft Rotterdam naar een doorgaande verbetering van de luchtkwaliteit, oftewel het verminderen van de uitstoot van de luchtverontreinigende stoffen (fijnstof, NOx) in de woonomgeving en het havengebied.

Tenslotte zien we een economische hefboom voor ons: effect op groene werkgelegenheid, groene investeringen en versterking van het vestigingsklimaat in de nieuwe economie. Dit laat zien hoe inzet op klimaatactie ook voordelen voor de stad met zich mee kan brengen. Rotterdam wil weerbaar en veerkrachtig zijn en hecht waarde aan leervermogen en veranderkracht. Zo kan de stad crises, problemen en risico's aanpakken die zijn verbonden aan klimaatverandering en maken we de mensen, de stad en de stedelijke systemen veerkrachtiger.

Hittestress, Binnenhavenbrug wordt gekoeld.

Figuur 13.1: Hittekaart gevoelstemperatuur

Aanpak

Belangrijk in de Rotterdamse klimaataanpak is het principe 'van voor de stad, naar door de stad'. De sleutel tot een succesvolle klimaatadaptatiestrategie ligt niet alleen bij de gemeente die maatregelen neemt in de openbare ruimte, maar ook bij bedrijven, instellingen en de Rotterdammer in zijn of haar eigen werk- en leefomgeving.

Om hitte(stress) tegen te gaan is nodig de stad groener te maken. Om de opnamecapaciteit te vergroten en het grondwater aan te vullen vervangen we tegels en asfalt door groen of waterdoorlatende verharding. Een win-win situatie is het plaatsen van waterbergende voorzieningen op gebouwen; dit vermindert wateroverlast en reduceert hitte. Door vitale voorzieningen zoals nutsvoorzieningen en communicatiesystemen hoger aan te leggen, verminderen we zowel de risico's van overstroming vanuit de rivier als door extreme neerslag. De komende jaren moeten de zeven groene stadsprojecten een bijdrage leveren aan het verlagen van hittestress, het hitte-eilandeffect en het verkleinen van de afstand van de Rotterdammers tot koelte.

Verder willen we als stad ook groeien en dat willen we op een goede, duurzame manier doen. Om een plek te bieden aan meer bedrijvigheid, inwoners en mobiliteit moeten we fors investeren in het totale energiesysteem: het opwekken, transporteren en opslaan van warmte en elektriciteit. Om de stad draaiende te houden én om de landelijke klimaatdoelen te halen, moeten we de verandering van het energiesysteem in goede banen leiden. Daarbij moeten we blijvend inzetten om zoveel mogelijk energie te besparen en duurzame banen te creëren.

CO2-uitstoot

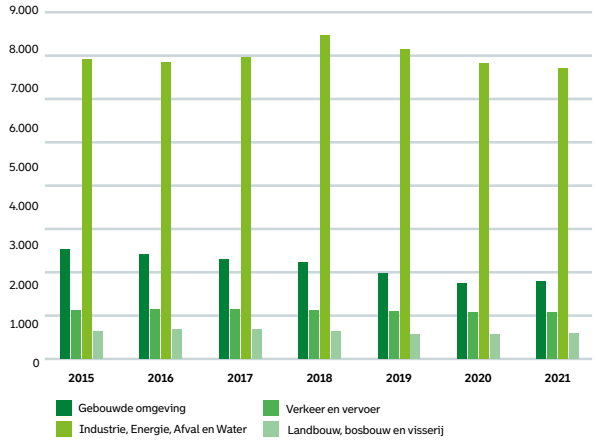
Rotterdam spant zich met de energietransitie in om de klimaatverandering te temperen, onder meer door de uitstoot van CO2 terug te dringen. Bovendien is er veel winst te behalen in het terugdringen van CO2-uitstoot in de materialenketen, bijvoorbeeld in de bouwsector en bij productieprocessen. Het grootste deel van de uitstoot komt voor rekening van de industrie en de energiesector.

Sinds 2016 neemt de totale uitstoot duidelijk af, dat komt vooral door een sterke daling bij de energiesector. Ook de maatregelen van de klimaataanpak spelen een rol in de afname.

Hittestress en stedelijk hitte-eilandeffect

Van de grote steden in Nederland heeft Rotterdam de op een na hoogste score op hittestress; de stress die mens en dier ervaren bij een hoge gevoelstemperatuur. Deze hittestress kan leiden tot slaapverstoring, gedragsverandering en verminderde arbeidsproductiviteit. Hittestress wordt in Rotterdam verergerd door het hitte-eilandeffect: in de stad is 's nachts de luchttemperatuur extra hoog, onder andere door veel steen en asfalt in de woonomgeving. Dit heeft onder andere slaap- en concentratieproblemen tot gevolg. In een aantal Rotterdamse wijken vinden mensen bovendien onvoldoende verkoeling in hun huis en directe omgeving. Vooral ouderen zijn hierdoor extra kwetsbaar.

Figuur 13.2: CO2-uitstoot hoofdsectoren in gemeente Rotterdam (kton)
Bron: Klimaateffectatlas

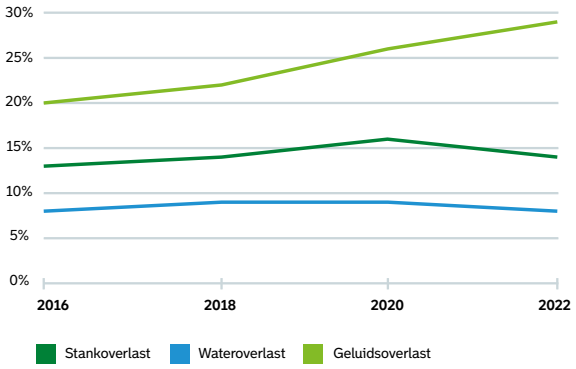

Milieuproblemen

Een goed milieu draagt bij aan een fijne leefomgeving. Wanneer we Rotterdammers vragen hoe zij het milieu beleven, kijken we in welke mate bewoners te maken hebben met stankoverlast, geluidsoverlast en water-overlast.

In Rotterdam is stankoverlast door het verkeer de grootste boosdoener wat de subjectieve ervaring van het milieu betreft, gevolgd door wateroverlast.

Figuur 13.3:
Percentage bewoners dat stank-, water- of geluidsoverlast ervaart
Bron: wijkprofiel

De Maas, wateroverlast

14 Leven in het water

Rotterdamse situatie

De toenemende negatieve effecten van klimaatverandering, overbevissing en vervuiling vormen een bedreiging voor de intrinsieke waarde van het zee-ecosysteem en voor het gebruik dat ervan gemaakt wordt.
De uitstoot van landbouw en industrie belandt net als zwerfvuil in het binnenland en via de rivieren ook in de zee. Ongeveer een derde van de CO2 die we uitstoten wordt door de oceanen opgenomen. Daardoor worden de oceanen zuurder.

De grote rivieren voeren water af dat via de Nieuwe Waterweg bij Hoek van Holland in zee terechtkomt. Met de afvoer van water komen afvalstoffen en zwerfafval mee. De stad Rotterdam draagt eveneens bij aan de vervuiling van de rivieren. Via het land en de oevers voeren wind en regen zwerfafval uit de Rotterdamse gebieden aan. Met rivierwater uit de Maas wordt drinkwater gemaakt. De Rotterdammer recreëert veel en graag langs en op de rivier. Schone rivieren zijn van levensbelang voor Nederland en de natuur.

De primaire verantwoordelijkheid voor opgaven op dit gebied ligt bij de provincie en het rijk, aangevuld door de waterschappen. Toch pakt de gemeente Rotterdam ook zijn verantwoordelijkheid. Dit omdat Rotterdam als stad aan Maas bijdraagt aan het probleem én de Rotterdammer hier last van ervaart.

Ambitie

Onze ambitie is dat Rotterdamse wateren in 2050 afvalvrij zijn. Dat is goed voor dier, mens en milieu. Zo behouden én vergroten we de biodiversiteit in de stad. Concreet betekent dat 90% minder rivierafval in 2030 en in 2050 afvalvrije wateren in en rondom Rotterdam.

Recreatiegebied Kralingse Plas

Aanpak

De gemeente en vele vrijwilligers dragen bij aan het opruimen en schoonmaken van water en oevers. Rivierafval wordt steeds beter geregistreerd en gemonitord, nieuwe opruimtechnieken worden ontwikkeld en we maken nieuwe beheerafspraken. Het rivierafval wordt op een circulaire manier verwerkt door initiatieven voor recycling te stimuleren. Zo is in 2020 de gemeente Rotterdam aangesloten als partner in de Marine Litter Taskforce. Het doel van deze internationale taskforce is om te onderzoeken en vast te stellen welk verband er is tussen goed afvalmanagement en de preventie van plasticafval dat naar onze oceanen stroomt.

In het voor- en najaar doen vrijwilligers onderzoek naar afval langs het water. Zij registreren welk soort afval zij vinden en hoe groot dit is. Dit gebeurt steeds op een vastgesteld stuk oever van 100 meter. Zo zien we of de maatregelen die we in Rotterdam nemen het goede effect hebben.

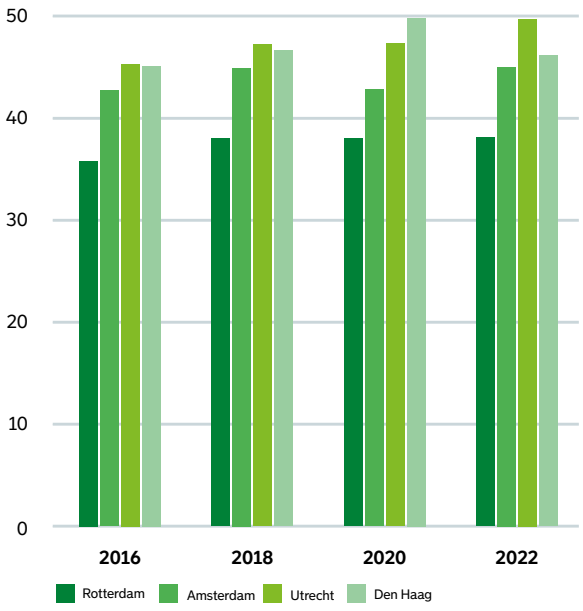

15 Leven op het land

Op het gebied van biodiversiteit ligt er een grote uitdaging voor Nederland. Met de scores voor de kwantiteit en kwaliteit van natuur behoort Nederland tot de Europese achterhoede; de trend is overwegend achteruitgang of stilstand. Slechts 12% van de beschermde ecosystemen en een kwart van de beschermde soorten is goed behouden gebleven. De Nationale Monitor Duurzame Gemeenten geeft aan dat er ook in Rotterdam druk ligt op het "ecologisch kapitaal".

Figuur 15.1: Ecologisch kapitaal score

Bron: De Nationale Monitor Duurzame Gemeenten, het PON & Telos

Getijdenpark Eiland van Brienenoord

Rotterdamse situatie

Rotterdam kampt met een teruggang in de biodiversiteit. Er verblijven steeds meer mensen per vierkante meter in de stad. Toenemende bebouwing en verstening is een van de belangrijkste oorzaken van de vermindering van de biodiversiteit. Tegelijkertijd staat Rotterdam voor een grote bouwopgave. Dit is ook een kans om biodiversiteit volwaardig mee te nemen in deze ontwikkeling.

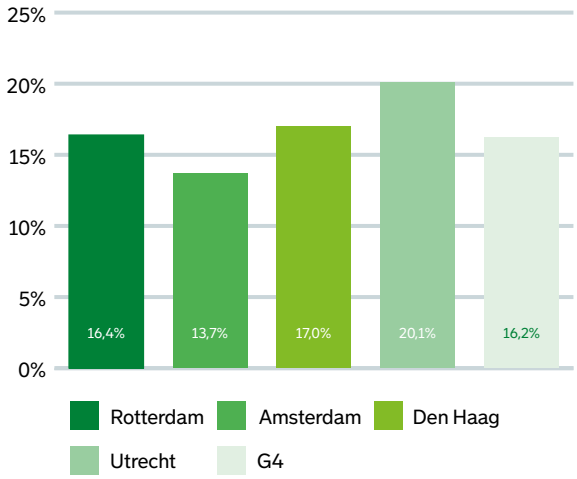
Rotterdam ligt in de delta van Nederland; dicht bij de zee, met een grote rivier midden door de stad en veel water aan de randen er omheen. Zeewater dringt door

de stijging van de zeespiegel verder de rivierbedding in. Rivierwater wordt in periodes van droogte door verdamping steeds zouter. Zouter rivierwater heeft een effect op het aantal soorten waterplanten en -dieren. Op plekken waar zeewater de bodem kan indringen, verzilt deze. Dat kan invloed hebben op ons voedsel. Ook levert de lage grondwaterstand minder tegendruk voor zeewater, waardoor zeewater verder het land in kan dringen.

In Rotterdam komen nog te veel van dezelfde soorten planten voor. Hoewel er de laatste jaren meer soorten bomen worden aangeplant, bestaat nog steeds een groot deel van de stadsbomen uit één soort, de plataan. Dit maakt de bomen kwetsbaar voor ziekten en zorgt voor weinig biodiversiteit. Maar ook luchtvervuiling en geluidsoverlast beïnvloeden de biodiversiteit. Meer diversiteit in de aanplant is dan ook noodzakelijk.

Om de stad leefbaar te houden hebben we veel en verschillende soorten grote bomen nodig.
Ze produceren zuurstof, verkoelen de omgeving, vangen fijnstof af en slaan CO2 op. Daarnaast geven bomen sfeer en dragen ze bij aan de biodiversiteit. Hiervoor hebben bomen water nodig. Wanneer bomen voldoende water tot hun beschikking hebben, dragen ze maximaal bij aan een leefbaar klimaat in de stad.

Figuur 15.2: Oppervlakte van bomen in m² per inwoner (2021)[5]
Bron: Cobra Groeninzicht

5 2021 is voorlopig.

Ambitie

Rotterdam herstelt, behoudt en versterkt de biodiversiteit in alle Rotterdamse biotopen en de relatie met de duinen, de delta en de omliggende poldergebieden. Planten en dieren vormen samen met de omgeving een ecosysteem. Een groene aantrekkelijke leefomgeving draagt bij aan een goed vestigingsklimaat en de gezondheid van mensen. Daarbij draagt meer groen ook bij aan de verbetering van het klimaat en de biodiversiteit. Zeker in relatie tot de ambities voor woningbouw is het toevoegen van groene ruimte noodzakelijk.

Aanpak

De biodiversiteit herstellen en behouden en inzetten als natuurlijk kapitaal vraagt om een andere verhouding tussen mens en natuur. Met deze andere verhouding moeten we rekening houden bij het inrichten, ontwikkelen en beheren van de stad en het ommeland. We zetten in op het behouden van de groene en blauwe structuren waar het redelijk tot goed gaat en op het verbeteren van de structuren waar het niet goed gaat.

Om in Rotterdam een fijne, aantrekkelijke, groene en veilige buitenruimte te behouden en versterken is het collegetarget meer groen vastgesteld op 20 hectare meer groen in 2026. Een andere ambitie is om de komende jaren 40 hectare bijenlandschap te realiseren. Met zeven groene stadsprojecten wordt de openbare ruimte aantrekkelijker voor flora, fauna en bewoners. Bij de aanbesteding van nieuwe projecten is er in het ontwerp aandacht voor bijvoorbeeld het vasthouden van regenwater of laten schuilen van vleermuizen. Zo trekt Rotterdam niet alleen meer mensen maar ook natuur aan.

Schotse Hooglanders op Landtong Rozenburg

In de stad

Marco Pastors, directeur NPRZ

Het NPRZ wil niemand achterlaten in Rotterdam Zuid

Het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ) is een uniek 20-jarig partnerprogramma dat zich sinds 2011 inzet om de kansen van de bewoners van Rotterdam Zuid te vergroten en ze een betere toekomst te geven. Het programma waarin Rijk, gemeente, corporaties, schoolbesturen, werkgevers, politie en Openbaar Ministerie als gelijkwaardige partners optrekken en samenwerken richt zich op de pijlers: Thuisbasis op orde, School, Werk, Wonen en Veilig.

NPRZ vergroot kansen
Marco Pastors, directeur NPRZ: "Kansen helpen vergroten begint al op school. Scholen op Zuid bieden kinderen 10 uur per week extra les aan, buiten de reguliere 26 uur. Zo zorgen we voor een rijke invulling van hun tijd. Want in armere wijken zijn zaken als sport, cultuur of extra huiswerkbegeleiding voor de jeugd niet vanzelfsprekend. Verder zorgen we dat onze kinderen al vanaf hun 10e jaar goed nadenken over wat ze willen worden later, waar ze goed in zijn, en wat kansrijke beroepen zijn. Daarbij stimuleren wij ze richting zorg en techniek, vanwege salarissen, de werkgevers en de ondernemerskansen."

Programma voor werkzoekenden
Voor mensen met een uitkering hebben we extra hulp beschikbaar. Daardoor kunnen we mensen sneller en vaker spreken en ze doelgericht verder helpen. Niet alleen richting de arbeidsmarkt, maar bijvoorbeeld ook als de afhankelijkheid van toeslagen het vinden van werk gaan verhinderen. Per werkzoekende en per thuissituatie of huishouden kijken we naar de beste oplossing. Door de breedte van ons partnerschap hebben we alle oplossingen onder handbereid.
Een ander succesvolle activiteit is dat werkgevers tegen leerlingen zeggen: 'Als jij deze opleiding kiest en je rondt hem af, dan heb je gegarandeerd werk bij ons'. Inmiddels bieden we elk jaar zo'n 800 van deze zogenoemde 'AanDeBak-garanties' aan. Het werkt zeer motiverend en bestrijdt bovendien arbeidsdiscriminatie.

Wat onderneemt het NPRZ op woongebied?
Veel woningen op Zuid zijn oud, klein, gehorig en slecht geïsoleerd. Renovatie, samenvoegen of sloop-nieuwbouw zijn dan vaak de beste oplossingen. Om ervoor te zorgen dat mensen die maatschappelijk klimmen en het beter krijgen niet meteen wegverhuizen van Zuid, transformeren we waar mogelijk de woningvoorraad. Daardoor wordt de sociale cohesie in de wijk sterker.

De rol van politie en Openbaar Ministerie
In armere wijken liggen criminelen op de loer om mensen geld te laten verdienen in het criminele circuit. Die slechte weg willen we afsluiten. Daarom is er op Zuid en in de regio extra inzet op het gebied van opsporing en handhaving en hebben we wijkrechtspraak in het Huis van de Wijk, dat uniek is in Nederland. Daarbij kan de rechter niet alleen een passende straf opleggen aan de dader, maar ook meteen passende hulpverlening afspreken. Zo wordt er op maat gezorgd voor een verbinding naar de goede weg.

De kracht van het programma
Wat sterk is, is dat alle partijen destijds 'JA' hebben gezegd tegen dit 20-jarige programma en dat iedereen nog steeds zuinig is op die afspraak. We hebben nu al een aantal doelen bereikt. Iedereen is het erover eens dat deze samenwerking dé manier is om de tweedeling te bestrijden en niemand achter te laten. Met duidelijke doelen, interventies dicht bij mensen, alle partners binnenboord en een gezamenlijk programmabureau. Niet voor niets wordt deze aanpak nu door het Ministerie van Binnenlandse Zaken ook in 19 andere gebieden in Nederland aanbevolen.

Meer weten? Ga naar www.nprz.nl

16 Vrede, justitie en sterke publieke diensten

Rotterdamse situatie

Vrede, rechtvaardigheid en veiligheid worden onder andere bevorderd door sterke, betrouwbare, transparante en toegankelijke publieke diensten.

Het wijkprofiel laat zien dat Rotterdam in de afgelopen jaren steeds veiliger is geworden en dat bewoners dat ook merken. Klassieke vormen van criminaliteit zoals diefstal, geweld en inbraak zijn gedaald. Tegelijkertijd laat het wijkprofiel zien dat in de kwetsbare wijken het veiligheidsniveau laag is en de veiligheidsbeleving achterblijft. In die wijken ervaren inwoners minder gevoel van 'samen', en beoordelen zij de kwaliteit van de openbare ruimte slechter.

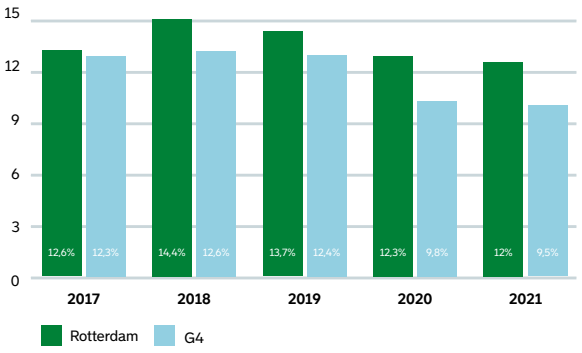
Een uitdaging voor de stad is de impact van de haven op de veiligheid in Rotterdam. De haven brengt naast banen ook drugs de stad in, en daarmee criminaliteit en ondermijning. Rotterdam vormt als grootste haven van Europa met een hoogstaande infrastructuur, een belangrijk internationaal knooppunt en één van de belangrijkste toegangspoorten van goederen naar Europa. De keerzijde is dat de haven hiermee ook een aantrekkingskracht heeft voor allerlei vormen van criminaliteit. De Rotterdamse haven vormt één van de belangrijkste logistieke knooppunten voor de invoer en doorvoer van cocaïne. Criminelen zetten medewerkers in de haven onder druk om mee te werken aan de drugssmokkel.

Gerechtsgebouw aan de Noordsingel

Figuur 16.1: Drugsdelicten (vervaardiging, handel en bezit) per 10.000 inwoners

Bron: Dataportaal van de politie

De excessen van de drugscriminaliteit zijn op straat te zien in de vorm van ripdeals, liquidaties en schietpartijen. Het aantal drugsdelicten is in Rotterdam dan ook hoger dan in andere grote Nederlandse steden. Deze georganiseerde criminaliteit kent geen landsgrenzen. De aanpak van criminaliteit vraagt dan ook een brede samenwerking, ook met andere havens in Europa, om wereldwijd de verhandeling van drugs te bestrijden en vraagt een lange adem.

Ambitie

Voor Rotterdam is het belangrijk dat bewoners, ondernemers en bezoekers zich thuis, veilig en welkom voelen. Want veiligheid is verbonden aan het individuele leven en welzijn van Rotterdammers, de straat, stad en wereld waarin zij wonen. Hier werken we hard aan: samen met de politie, justitie, handhavers, woningcorporaties, onderwijsinstellingen, werkgevers, jongerenwerkers, bewoners en stadsmariniers. De stadsmariniers werken onder andere aan het verbeteren van de veiligheid in een bepaald gebied dat extra aandacht nodig heeft. Hierin staan centraal: bouwen aan veilige wijken, voorkomen van jeugdcriminaliteit, bestrijden van ondermijnende criminaliteit, omgaan met polarisatie en tegengaan van extremisme, bestrijden van cybercriminaliteit en criminaliteit met grote impact.

Vrede en rechtvaardigheid bevorderen we ook door sterke publieke diensten, die aansluiten bij de behoefte van de stad. We zetten in op het meer structureel en vroegtijdig betrekken van de Rotterdammer en de Rotterdamse ondernemers bij beleid en uitvoering; van consultatie en inspraak naar meer coproductie en co-creatie. Als Rotterdammers meer participeren kunnen we beter inspelen op wat nodig is in de wijk. Daarom is als collegetarget voor de huidige collegeperiode 2022-2026 bepaald dat 75% van de acties uit de wijkplannen, opgesteld door gemeente en wijkraden, naar het oordeel van de wijkraden moet zijn uitgevoerd.

Een ander vastgesteld collegetarget is om het aantal Rotterdammers dat ontevreden is over de dienstverlening van de gemeente sterk te verminderen. We vinden het ook belangrijk dat Rotterdammers de gemeente zien en ervaren als betrouwbaar en toegankelijk in het bieden van dienstverlening en ondersteuning. We communiceren Rotterdammer-gericht, inclusief en in begrijpelijk Nederlands. Ook zetten we in op betrouwbare, veilige en toegankelijke verkiezingen.

Als organisatie streven we ernaar om zoveel mogelijk een afspiegeling te zijn van de bevolking zodat herkenbaarheid groter wordt. We voeren een inclusief HR-beleid en verzorgen trainingen Inclusiviteit voor ambtenaren.

Kinderraad in de de Raadzaal

De Aanpak

In een aantal kwetsbare wijken zijn stadsmariniers aangesteld om de veiligheid te verbeteren, bijvoorbeeld met een pleinenaanpak, de inzet van stewards, community-events en het organiseren van bijeenkomsten met bewoners en ondernemers. Met straataanpakken werken we aan het achterhalen van misstanden achter de voordeur, het aanpakken van uitbuiting en fraude en krijgen we meer grip op goede en slechte verhuurders. We zetten handhavers in voor een groter veiligheidsgevoel, minder overlast op straat, het tegengaan van seksuele straatintimidatie op hotspots en een veiliger openbaar vervoer.

We zetten in op het bestrijden van ondermijnende criminaliteit. Misdaad mag niet lonen en bewoners, bedrijven en het openbaar bestuur moeten weerbaar zijn. Deze aanpak zet in op individuele en collectieve weerbaarheid vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid.

Met de gezamenlijke inzet van bewoners en bedrijven, gemeentelijke diensten, de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond (VRR), politie, DCMR Milieudienst Rijnmond, Havenbedrijf en maatschappelijke organisaties worden de negatieve effecten op stad en inwoners zo klein mogelijk gehouden. Zo staan we 'samen sterk' als het gaat om risicobeheersing, incidentbestrijding en crisisbeheersing.

Werken aan veiligheid en met elkaar het juiste doen, betekent dat we intensief samenwerken met anderen. Dit doen we in afstemming met veiligheidspartners en andere steden (G4) in Nederland. En met het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ). We werken samen met steden in Europa en de rest van de wereld om lessen en inzichten te delen, bijvoorbeeld met het European Forum for Urban Security, het Strong Cities Network, het Radicalisation Awareness Network en Eurocities.

We bevorderen de toegankelijkheid van onze dienstverlening door de kwaliteit ervan te verbeteren door middel van servicenormen, directere communicatiemiddelen en door Rotterdammergericht te werken. Voor dat laatste zetten we ervaringsdeskundigen en sleutelfiguren in en participeren we in het programma 'Menselijke Maat'. Daarnaast staan we open voor feedback. Die krijgen we onder meer via klanttevredenheidsonderzoeken, via bezwaarprocedures en via onze sociaaljuridische dienstverlening.

We realiseren wijkhubs voor een betere participatie en toegankelijkheid in de wijk. Bewoners kunnen er terecht met vragen of problemen; de gemeente en andere organisaties uit de wijk kunnen er samenwerken en ontmoeten. De 39 wijkraden vormen een belangrijke spil in deze samenwerking met en in de wijk. De wijkraad verbindt, onderhoudt en activeert het netwerk in de wijk en vertegenwoordigt dit netwerk richting de gemeenteraad en het college. Tot slot hebben bewoners een stem in welke initiatieven uit de wijk geld krijgen via het participatieplatform Mijn Rotterdam.

17 Partnerschap om de doelen te bereiken

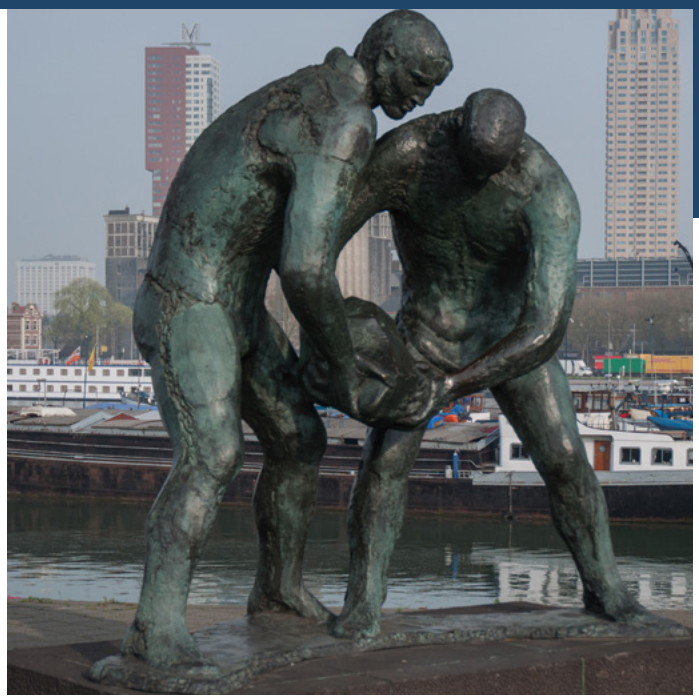
Rotterdamse situatie

Rotterdam is geen eiland, maar een stad met een functie in de regio en in verbinding met andere steden en de wijde wereld voorbij de Nederlandse grens. Samenwerking is dan ook noodzakelijk om de beleidsdoelstellingen en doorbraken te kunnen realiseren. Dit gebeurt al sinds vele tientallen jaren in diverse nationale en internationale samenwerkingsverbanden op bijna elk beleidsterrein.

Deze vormen van samenwerking vinden plaats tussen verschillende typen partners en op verschillende schaalniveaus. Daarvoor is het bestaande beleid gezamenlijk of in samenspraak met allerlei bedrijven, organisaties, zorgverleners, het onderwijsveld, Havenbedrijf Rotterdam, het Rijk en andere overheden geformuleerd en wordt vaak ook gezamenlijk uitgevoerd. Een mooi voorbeeld daarvan is het Nationaal Programma Rotterdam Zuid. Hierin zetten we met diverse partijen in op verdere verbetering van het onderwijs, het ondersteunen van werkzoekenden en het verminderen van het aantal mensen in de bijstand, voor meer cultuuraanbod en het verbeteren van de woningvoorraad, zodat sociale stijgers ook op Zuid blijven wonen.

Lokaal werken we samen met Rotterdammers en Rotterdamse bedrijven aan het bouwen van de stad. Met maatschappelijke instellingen werken we aan het aanpakken van bijvoorbeeld armoede en eenzaamheid. Op regionaal niveau wordt onder andere samengewerkt op milieugebied (DCMR), werkgelegenheid (de Arbeidsmarktregio), Veiligheid (VRR, veiligheidshuis), openbaar vervoer en economisch vestigingsklimaat (Metropoolregio Rotterdam Den Haag), groene ruimte (recreatiegebieden), jeugd (jeugdhulp Rotterdam Rijnmond) en gezondheid (GGD Rotterdam Rijnmond).

Op hoger nationaal schaalniveau vindt de samenwerking plaats onder andere in G4-verband en als lid van de VNG, de Vereniging Sport en Gemeenten en de Vereniging Zuid-Hollandse gemeenten.

Dijkwerkers Maashaven

Internationale samenwerking zit in de genen van onze havenstad. Rotterdam heeft al jaren een actief internationaal programma, onderhoudt wereldwijd contacten en relaties en behartigt daarbij de Rotterdamse belangen. Onder andere bij de Europese Unie. Rotterdam volgt de beleidsontwikkelingen over de rol en het belang van de SDG's voor het Europees beleid op. Verder werken we samen met zuster- en partnersteden, in netwerken als Eurocities dat is ontstaan in 1986 in Rotterdam, Polis, het Comité van de Regio's, ICLEI, Resilient Cities Network, C40, U20, EFUS gericht op veiligheid, WUOC met betrekking tot sport en de Transport Decarbonisation Alliance.
Naast bestuurlijke inzet is Rotterdam ook op ambtelijk niveau (internationaal) actief en wordt Rotterdam als koploper gezien en gewaardeerd op tal van terreinen, zoals mobiliteit en klimaatadaptatie.

Samenwerking met kennispartners is een vorm van samenwerking die essentieel is voor de uitdagingen van vandaag. Zo bevorderen we maatschappelijke innovatie. De coronacrisis maakt zichtbaar dat in grote complexe maatschappelijke uitdagingen veel aspecten met elkaar samenhangen. Maatschappelijke problemen zijn nooit in monodisciplines - vanuit een enkel deskundigheidsgebied - te vangen, zijn nooit óf technologisch óf sociaal van aard. Ze zijn altijd beiden en vragen om een integrale aanpak. Ze vragen om nieuwe vormen van kennis en kennisontwikkeling die volgens de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) alleen mogelijk is als wetenschapsgebieden naar elkaar toegroeien, convergeren. Binnen de convergentieagenda werken de TU Delft, Erasmus MC en Erasmus Universiteit Rotterdam samen.

Nawoord

Met deze vrijwillige zelfevaluatie zet de gemeente Rotterdam een belangrijke stap in het toepassen van de Sustainable Development Goals. De lezer krijgt een beeld waar de stad staat en hoe het handelen van de gemeente bijdraagt aan de verschillende SDG's. De toon is op z'n Rotterdams: er wordt hard gewerkt, er wordt veel bereikt. En ja, er is ook nog wel werk aan de winkel.

Wat de VLR mooi laat zien is dat Rotterdam probeert de SDG's te verbinden aan haar eigen opgaven. Daarmee voorkomt ze dat doelen op elkaar gestapeld worden of agenda's elkaar gaan beconcurreren. Ze voorkomt ook dat de SDG's een eigen, parallelle beleidswerkelijkheid vormen. Tegelijk gaat de VLR nog niet in op mogelijke trade-offs tussen de verschillende SDG's. Of juist de synergie die er mogelijk is. In de toekomst kan het interessant zijn om meer te redeneren vanuit een aantal overkoepelende transformaties, waarmee in samenhang aan de verschillende SDG's kan worden gewerkt.

Deze VLR is een eerste poging. Een zeer waardevolle poging. Tegelijk is het goed om na te denken hoe dit instrument verfijnd kan worden. Er is gebruikgemaakt van bestaande indicatoren. Dat brengt vanzelfsprekend beperkingen met zich mee en het verdient aanbeveling om te kijken welke nieuwe indicatoren aanvullend relevant zijn. Soms is de keuze voor interpretatie en afbakening van een SDG, ook vanwege de indicatoren die beschikbaar zijn, wat willekeurig en smal. Om maar iets te noemen: als wetenschapper valt het mij natuurlijk direct op dat bij onderwijs er (nog) geen aandacht is voor de rol van het wetenschappelijk onderwijs.

Voor de toekomst is het dus goed om de SDG's grondiger te operationaliseren: wat verstaan we eronder en wat hoort er dus allemaal bij? Dan wordt het ook makkelijker om de vraag te beantwoorden waar er mogelijk activiteiten ontbreken, die wel cruciaal zijn. Dit vraagt om een robuuste theory of change waarmee je kunt beredeneren op welke wijze jouw activiteiten en inzet en de outputs die daarmee gerealiseerd worden, leiden tot de noodzakelijke outcomes die op hun beurt aan de beoogde impact bijdragen.

Tot slot. De SDG's raken de hele stad. En alle acties in de stad hebben invloed op deze SDG's. Wat dat betreft is deze VLR in dit stadium – begrijpelijkerwijs – wel wat overheidscentrisch. Het is een spannende, maar waardevolle exercitie om nu te gaan verkennen hoe deze VLR veel meer het product kan worden van een lerend netwerk waarin ook de partners van de stad deelnemen.

Ik rond af. De stad mag trots zijn op deze mooie, eerste stap. In een eerder advies aan de gemeente spraken wij over de SDG's als doelen voor doeners. En dat zijn ze, zeker in Rotterdam. Er wordt hard gewerkt. En tegelijk nodigt deze review ook uit om scherp te blijven hoe al dat werk het meest impactvol kan gebeuren.

Arwin van Buuren,
Hoogleraar Bestuurskunde Erasmus Universiteit Rotterdam en Academic Director GovLab010

Conclusie

In Rotterdam werken we aan de Sustainable Development Goals om de brede welvaart in de stad te versterken. De zeventien SDG-doelen vormen hiervoor een kompas. Met deze Voluntary Local Review laten we niet alleen zien dat Rotterdam de SDG's omarmt, maar ook hoe we dat doen. We geven een beeld van de SDG's in Rotterdam en laten -globaal- zien hoe we aan de SDG's werken. Per SDG geven we een beeld van onze ambitie is, de huidige situatie, de aanpak en welke indicatoren wij exemplarisch vinden voor het monitoren van de voortgang op deze SDG's.

Op sommige doelen zetten we goede stappen, zoals klimaatadaptatie: een belangrijk thema waar Rotterdam koploper is. Op andere doelen zoals het bestrijden van de groeiende armoede is er meer werk te verzetten. Het eindjaar van de SDG's, 2030, komt heel snel dichterbij. De grote en urgente opgaves die er zijn moeten voortvarend worden aangepakt. Voor alle doelen geldt het Rotterdamse adagium 'geen woorden maar daden'. Vandaar ook de titel van deze Voluntary Local Review: **Doelen voor Rotterdamse Doeners**.

De Voluntary Local Review is een eerste stap. Volgende stappen zouden kunnen zijn het in meer detail uitwerken van de SDG's in de Rotterdamse context en kijken naar waar de SDG's elkaar positief of juist negatief beïnvloeden. Maar we zien deze VLR met name als uitnodiging om samenwerking te zoeken. het gesprek aan te gaan en concrete stappen te zetten die bijdragen aan het behalen van de SDG's in Rotterdam. SDG 17 'Samenwerking om de doelen te bereiken', is daarom voor ons van groot belang. Die samenwerking blijven we zoeken en bestendigen op alle niveaus: in de organisatie, in de stad, in de Metropoolregio Rotterdam Den Haag, in Nederland, in Europa en mondiaal.

Aan de slag dus, waar mogelijk in samenwerking, want alléén samen kunnen we de doelen realiseren.

Referentielijst

A

Actieprogramma Integratie & Samenleven 2019 – 2022; Relax. Dit is Rotterdam(2019), Gemeente Rotterdam.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/7235898/1/18bb10996

Afvalvrije Wateren, Gemeente Rotterdam; Rotterdam Circulair.
URL: https://www.rotterdam.nl/wonen-leven/afvalvrije-wateren/

C

Circulair Rotterdam; Kansen voor nieuwe banen in een afvalvrije economie (2018), Metabolic, Circle Economy, Blue City & Spring Associates in opdracht van de Gemeente Rotterdam.
URL: https://rotterdamcirculair.nl/wp-content/uploads/2018/07/circulair_rotterdam-20180805-def.pdf

Coalitieakkoord 2022-2026; Eén Stad (2022), Rotterdam.
URL: https://gemeenteraad.rotterdam.nl/Reports/Document/c370eb5c-1cf3-4430-bf3b-b433a1030664?documentId=87498dd4-2379-4962-9bdc-41353c1eae22

Convenant Zero Emissie Stadslogistiek Rotterdam; Samen op weg naar nul (2020), Gemeente Rotterdam.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/9494579/1#search=%22ZES%20%22

E

Economische verkenning Rotterdam 2022; De economie van Rotterdam tijdens en na corona (2022), Gemeente Rotterdam; Stadsontwikkeling & Onderzoek en Business Intelligence.
URL: https://evr010.nl/wp-content/uploads/2022/03/EVR-2022_TOEGANKELIJK.pdf

European Handbook for SDG Voluntary Local Reviews (2020), Publications Office of the European Union; Siragusa, A., Vizcaino, M.P., Proietti, P. and Lavalle, C.
URL: https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC118682/european_handbook_for_sdg_voluntary_local_reviews_online.pdf

European Handbook for SDG Voluntary Local Reviews - 2022 Edition (2022), Publications Office of the European Union; Siragusa, A., Stamos, I., Bertozzi, C. and Proietti, P.
URL: https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC129381/JRC129381_01.pdf

F

Het Factorenmodel: ontwikkelen van een factorenmodel voor alle leeftijden (2022), Gemeente Rotterdam.
URL: https://www.aeno.nl/uploads/Factsheet-Factorenmodel.pdf

G

Gelijke kansen voor elk talent; Onderwijsbeleid 2019 – 2022 (2019), Gemeente Rotterdam; Maatschappelijke Ontwikkeling, directie Jeugd & Onderwijs.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/7243601/1/s19bb000133_3_55963_tds

Gezond 010: het akkoord; Elke Rotterdammer een stap dichter bij een gezonde leefstijl (2019), Gemeente Rotterdam.
URL: https://rotterdam.notubiz.nl/document/8336381/1

De Global Goals in het gemeentelijk beleid; Een handreiking voor Nederlandse gemeenten (2022), VNG International.
URL: https://vng.nl/sites/default/files/2020-04/handreiking-global-goals-in-het-gemeentelijk-beleid-2020.pdf

Grondstof tot nadenken; Grondstoffennota 2019-2022 (2019), Gemeente Rotterdam; Stadsbeheer.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/7668776/1/s19bb016192_3_48473_tds

Grondstoffennota 2019 – 2022; Eerste voortgangsrapportage (2020). Gemeente Rotterdam.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/9012178/1/s20bb009331_1_29503_tds

Guidelines for Voluntary Local Reviews; Volume 1: A Comparative Analysis of Existing VLRs (2020), UN-Habitat.
URL: https://unhabitat.org/sites/default/files/2020/07/uclg_vlrlab_guidelines_july_2020_final.pdf

H

Heel de stad; Beleidsplan Maatschappelijke Ondersteuning en Jeugdhulp 2021-2026 (2021), Gemeente Rotterdam.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/9675711/2/

Hoe ondernemers in haven Rotterdam gebukt gaan onder drugscriminaliteit (2021), VNO-NCW.
URL: https://www.vno-ncw.nl/forum/hoe-ondernemers-haven-rotterdam-gebukt-gaan-onder-drugscriminaliteit

K

Klimaat Acteplan Rotterdam (2023). Gemeente Rotterdam.
URL: https://rotterdam.foleon.com/kar/klimaat-actieplan/

M

Monitor Brede Welvaart & Sustainable Development Goals 2022 (2022), Centraal Bureau voor de Statistiek.
URL: https://www.cbs.nl/-/media/_pdf/2022/20/2022ll11_mbw_2022.pdf

N

Nationale Monitor Duurzame Gemeenten 2022 (2022), Het PON & Telos.
URL: https://hetpon-telos.nl/portfolio/nationale-monitor-duurzame-gemeenten/#:~:text=De%20Nationale%20Monitor%20Duurzame%20Gemeenten,buurgemeenten%20als%20typologisch%20identieke%20gemeenten

O

Omnibusenquête 2021; Feitenkaart Rotterdammers en hun stad (2021), Gemeente Rotterdam; Onderzoek en Business Intelligence.
URL: https://onderzoek010.nl/handlers/ballroom.ashx?function=download&id=676

Omnibusenquête 2022; Feitenkaart Rotterdammers en hun stad (2022), Gemeente Rotterdam; Onderzoek en Business Intelligence.
URL: https://onderzoek010.nl/handlers/ballroom.ashx?function=download&id=756

R

Rapportage Rotterdam Ouder en Wijzer; Voortgangsrapportage (2021), Gemeente Rotterdam.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/10973998/1/s21bb015950_2_56798_tds

Reset Rotterdam; Op weg naar een schuldenvrije generatie Rotterdammers (2019), Gemeente Rotterdam; Maatschappelijke Ontwikkeling.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/7439863/1/19bb12522

Resilient Rotterdam Strategie 2022-2027; Van risico's naar resilience (2022), Gemeente Rotterdam.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/11230526/2#search=%22Resilience%22

Rotterdam Nederlands meest ev-vriendelijke gemeente (2022). ALD Automotive.
URL: https://www.aldautomotive.nl/over-ons/nieuws-en-persberichten/ArticleID/5389/Rotterdam-Nederlands-meest-EV-vriendelijke-gemeente

Rotterdam gaat voor groen: de groenagenda 2023-2026. Gemeente Rotterdam.
URL: https://gemeenteraad.rotterdam.nl/Agenda/Document/1d7e338f-56fd-4c1e-8246-deb5abbe8fe9?documentId=df6b2db4-9d28-468a-9ca4-56e579e3889d&agendaItemId=3a7c6852-5ea1-4e7c-9064-13ba53a0f8dd

Rotterdam tegen Racisme 2020-2022 Intensiveringsplan Relax. Dit is Rotterdam en Black Lives Matter (2022), Gemeente Rotterdam.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/9331139/1/s20bb015727_2_27786_tds

Rotterdam, een rijke stadsnatuur; Biodiversiteitskader. Gemeente Rotterdam.
URL: https://gemeenteraad.rotterdam.nl/Agenda/Document/1d7e338f-56fd-4c1e-8246-deb5abbe8fe9?documentId=9e3bc9f1-3ce7-4573-a6d5-27353812de25&agendaItemId=3a7c6852-5ea1-4e7c-9064-13ba53a0f8dd

Rotterdam, een rijke stadsnatuur; Uitvoeringsagenda Biodiversiteit 2023-2027. Gemeente Rotterdam.
URL: https://gemeenteraad.rotterdam.nl/Agenda/Document/1d7e338f-56fd-4c1e-8246-deb5abbe8fe9?documentId=5ee1da69-1ca1-4190-a8a5-db83018a62f5&agendaItemId=3a7c6852-5ea1-4e7c-9064-13ba53a0f8dd

Het Rotterdams Klimaatakkoord (2019), Energieswitch, Rotterdamse Klimaat Alliantie.
URL: https://www.rotterdamsklimaatakkoord.nl/application/files/9716/4571/5708/20191121_Rotterdams_Klimaatakkoord_boekje.pdf

Rotterdamse Duurzaamheidskompas (2020), Gemeente Rotterdam.
URL: https://www.rotterdamsklimaatakkoord.nl/application/files/5416/4571/5711/Rotterdams_duurzaamheidskompas_dec_2020.pdf

Rotterdamse Mobiliteits Aanpak (2020), Gemeente Rotterdam.
URL: https://www.rotterdam.nl/media/1077

Rotterdams OmgevingsEffectRapport (ROER) (2021), Adviesbureau Willie Fikken, Antea Group, Ingenieursbureau gemeente Rotterdam, BRIM.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/10362992/1/s21bb008029_3_49764_tds

S

Samen werken aan rijke Rotterdamse stadsnatuur; Uitvoeringsagenda Biodiversiteit (2020). Gemeente Rotterdam; Programmateam Biodiversiteit.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/9563301/2#search=%22uitvoeringsagenda

Sportnota 2021+; Rotterdam, Wereldse Sportstad (2021), Gemeente Rotterdam.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/9956617/1/s21bb003931_1_47747_tds

Staat van het Rotterdamse onderwijs (2018), Gemeente Rotterdam; Maatschappelijke Ontwikkeling, directie Jeugd & Onderwijs.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/7243602/1/s19bb000155_2_55930_tds

Stappenplan ZES; Stappen richting Zero Emissie Stadslogistiek (ZES) in Rotterdam in 2025 (2019), Gemeente Rotterdam.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/7825457/1#search=%22ZES%20samen%20op%20weg%20naar%20nul%22

Strategie Marien Zwerfafval; Geen Rotterdams rivierafval naar zee (2021), Gemeente Rotterdam, Rotterdam Circulair & Rotterdam Make It Happen.
URL: https://rotterdam.notubiz.nl/document/9957875/1

T

Trend CO2-uitstoot & effect Rotterdamse klimaataanpak (2021), DCMR Milieudienst Rijnmond.
URL: https://www.dcmr.nl/sites/default/files/2021-12/Rapportage_met_uitstoot_CO2_in_Rotterdam_2021_en_2030.pdf

U

Uit de knoop; De Rotterdamse aanpak van armoede (2019), Gemeente Rotterdam; Maatschappelijke Ontwikkeling.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/7638310/1/19bb14051

V

Van zooi naar mooi; Programma Rotterdam Circulair 2019-2023 (2019), Gemeente Rotterdam; Rotterdam Circulair.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/7668414/1/s19bb016514_1_32210_tds

Veilig@Rotterdam; Veiligheidsprogramma 2018-2023 (2018), Gemeente Rotterdam; directie Veiligheid.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/6859656/2/s18bb007136_7_51509_tds

Veiligheidskoers 2023-2027 (2022). Gemeente Rotterdam.
URL: https://gemeenteraad.rotterdam.nl/Agenda/Document/27e3d66a-c8c1-43e7-9c2a-87cf0182b9b5?documentId=9f344dbc-7dcd-4de7-87d0-00989964e6e2&agendaItemId=02e163a5-4cdf-4ec0-a27b-c562c84298d8

De Veranderstad; Werken aan een wereldstad voor iedereen Omgevingsvisie Rotterdam (2021), Gemeente Rotterdam.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/10362990/1/s21bb008028_2_49699_tds

Het verhaal van de stad; Hoe ziet Rotterdam eruit in 2037? (2017), Gemeente Rotterdam.
URL: https://www.hetverhaalvandestad.nl/wp-content/uploads/2017/07/VVDS_Magazine_Vol1.pdf

Visie Openbare Ruimte 2019 - 2029 Rotterdam Een gezond en groen Rotterdam voor iedereen (2019), Gemeente Rotterdam.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/7704685/1/s19bb012319_1_51913_tds

Vitaliteitsonderzoek van de woningvoorraad (2021). Gemeente Rotterdam; Stadsontwikkeling.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/9923415/1#search=%22vitaliteitsonderzoek%20woningvoorraad%22

Voluntary National Review on the Sustainable Development Goals (2022), Ministerie van Buitenlandse Zaken.
URL: https://open.overheid.nl/repository/ronl-5ef14b1d577b4ea6338520282f7c30801cdbfa68/1/pdf/bijlage-2-knl-voluntary-national-review.pdf

Voluntary Subnational Review; The SDGs and Decentralised Governments in the Netherlands (2022), Vereniging Nederlandse Gemeenten, Unie van Waterschappen & Interprovinciaal Overleg.
URL: https://www.vng-international.nl/sites/default/files/VSR%20Engels%20word.pdf

Voortgangsrapportage 2021; actieprogramma Werken aan een menswaardig bestaan (2022). Gemeente Rotterdam.
URL: https://gemeenteraad.rotterdam.nl/Reports/Document/6ad0ed44-d40a-4688-9875-e623473f7ef8?documentId=69c811e8-0590-4597-94eb-de96ac73eb1c

Voortgangsrapportage Rotterdams Onderwijsbeleid 2020; Gelijke kansen voor elk talent (2020) Gemeente Rotterdam; Maatschappelijk Ontwikkeling, directie Jeugd & Onderwijs.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/9890983/1/s21bb003181_1_28186_tds

Voortgangsrapportage Rotterdams Onderwijsbeleid 2021; Gelijke kansen voor elk talent (2021) Gemeente Rotterdam; Maatschappelijk Ontwikkeling, directie Jeugd & Onderwijs.
URL: https://rotterdam.raadsinformatie.nl/document/11075013/1/s22bb000763_1_31232_tds

W

Werken aan een menswaardig bestaan; Actieprogramma EU-arbeidsmigranten 2021-2025 (2021), Gemeente Rotterdam.
URL: https://rotterdam.notubiz.nl/document/10007125/2/s21bb003557_3_42741_tds

Wijkprofiel 2022 (2022), Gemeente Rotterdam; Onderzoek en Business Intelligence.
URL: https://wijkprofiel.rotterdam.nl/nl/2022/rotterdam

Colofon

2023
Gemeente Rotterdam

Gecoördineerd door kernteam Sustainable Development Goals Rotterdam:
Annette Bombeke
Marly Coenders
Floris Hager
Heleen de Jong
Rianne Miedema
Bas van der Pool
Tanne Schreuder

Deze Voluntary Local Review is geschreven door het Kernteam Sustainable Development Goals Rotterdam op basis van input van collega's vanuit de gemeentelijke clusters Stadsontwikkeling, Stadsbeheer, Maatschappelijke Ontwikkeling, Dienstverlening, Werk en inkomen, Bestuurs- en Concernondersteuning en Onderzoek- en Business Intelligence (OBI). Bijzondere dank aan Roy Geurs, Frank Delhij, Marjolein Derksen, Remco van Dorp en Hui Jiang Hu voor het meelezen op de tekst, Anne Jongstra van het Stadsarchief Rotterdam voor haar kritische blik op het Rotterdamse verhaal en Marn van Rhee voor de grafieken en tabellen.

Eindredactie: Chris van Es
Interviews 7 initiatieven 'In de stad': Marc van der Veen
Fotografie 7 initiatieven 'In de stad': René Castelijn
Vormgeving en opmaak : DropOuts Amsterdam
Fotografie: gemeente Rotterdam

Wij hebben ons best gedaan om alle rechthebbenden met betrekking tot foto en beeldmateriaal in dit rapport te achterhalen. Eenieder die meent dat zijn/haar materiaal zonder voorafgaande toestemming hier is gebruikt, verzoeken wij om zich tot ons te wenden.

Gemeente
Rotterdam